

HÁRS JÓZSEF:

TÚLÉLÉS

Tragédia két részben

Szereplők:

Bódi bácsi, nyugdíjas tisztviselő
Körössy Boldizsár, tanár 1848-ban
Csilla, fiatal múzeumi könyvtáros
Úriasszony ma és — **Özvegy** 1848-ban
Pistike, a fia ma és — **Istvánként** — 1848-ban
Kalauz ma és **Ajtónálló** 1848-ban
Egy úr, illetve **Városkapitány**
Az Utasellátó alkalmazottjának hangja

Ha idő, helyszín, események és személyek a valósághoz hasonlítanak, az a vak véletlen műve.

1997—1998

I. RÉSZ

1. kép

(Másodosztályú vasúti kocsi fülkéje, a háttérben a folyosó. Hűvös őszi hajnal, még sötét van kint. A villany csak gyengén világít.)

1. jelenet

Csilla *(kabátban, táskával bejön. Először a jobb oldal felé fordul. Pillanatnyi gondolkodás után mégis inkább az ajtótól balra, ám az ablakhoz közel helyezkedik el. A lámpára és az ablakra pillantva felmérte, hogy ott jobb lesz a világítás. Kabátját felakasztja, leül. Fejcsóválva megnézi az óráját. Ölébe veszi a táskát, s jegyzetet szed ki belőle. Kisvártatva a táskát felteszi a csomagtartóba, végleg elhelyezkedik, majd belelapoz a jegyzetbe, s nagy sóhajjal megpróbál olvasni).*

2. jelenet

Úriasszony *(jobbról beóvakodik, kezében retikül és — óriási bőrönd):* Jó reggelt! Van itt szabad hely?

Csilla *(kissé csodálkozva):* Tessék.

Úriasszony: De ketten vagyunk és nagy a csomag.

Csilla *(beletemetkezik a jegyzetébe).*

Úriasszony: Úgy értem, hogy nem foglalt-e a fülke diákok számára?

Csilla *(szórakozottan):* Nem. Nem hiszem.

Úriasszony: Hm. Nem valami bőbeszédű. *(Kiszól!)* Pistike, jöhetsz. Bírod egyedül? *(Semmi sem mozdul.)* Persze, hogy nem bírja. *(Kihátrálna, ám előbb felteszi a bőröndöt a jobb oldali ülésre. A folyosóról:)* Gyere bátran, nincs bent senki.

3. jelenet

Pistike *(szellemileg visszamaradott, nagy darab fiatalember, kezében szokványos nejlon szatyor, nyugati emblémával. Megáll a fülke közepén):* Éhes vagyok. Mama, éhes vagyok.

Úriasszony *(újabb, kisebb bőröndöt húz be a folyosóról, kínlódva felteszi az ülésre, a másik mellé, aztán mégis eléje, hogy elférjenek mellette ők ketten).*

Csilla *(fél mozdulatot tesz, hogy segítsen).*

Úriasszony: Hatalmas csomag. Látom furcsállja. Ennek a kölyöknek annyi minden kell.

Csilla: Nem, nem szóltam rá egy szót sem. Ha kell, hát kell. Csak azt néztem, nem dül-e föl. Segíték. *(Félig föláll, majd visszaül.)*

Úriasszony: Köszönöm, ne fáradjon. Nem érdemes föltenni. El se férnének. *(Körbenéz.)* Ejnye már megint nem figyeltem meg, hogy melyik a vonat eleje, pedig nem szeretek háttal a menetiránynak utazni. Pistike, te sem tudod. Honnan is tudnád. Csak teher ez a kölyök. *(Csillához.)* Elnézést. Merre van a vonat eleje?

Csilla *(a háta mögé mutat):* Arra.

Pistike (*most fedezi fel Csillát*): Nini. (*Vigyorogva közelebb lép hozzá.*)

Úriasszony: Nem örültem volna neki, ha csak háttal a menetiránynak lett volna hely. Engem zavar, ha mögöttem van az eleje és előttem a hátulja. (*Ránéz a fiára, észbe kap, durván.*) Pistike, miért nem ülsz le?

Pistike: Mama, éhes vagyok! (*Továbbra is áll és vigyorog. Csillához.*) A néni nem éhes?

Úriasszony (*fojtott haraggal*): Azonnal leülsz! Ide!!

Pistike (*megszeppenve hátrahúzódik*).

Úriasszony (*némileg megnyugodva*): Elég nagy vagy már, mindent nekem kell mondanom? (*Leül Csillával szemben.*) Ide, persze, hogy ide. Nem zavarunk idegeneket. Látod, tanul a néni. — Mit is akartam mondani... (*Megigazítja a frizuráját.*)

Pistike: Leültem, Mama? (*Leül.*)

Úriasszony: Miért kérdezed, hiszen leültél. Ez az önállótlanóság teteje. Lassan nagykorú lesz, de még mindig néni, bácsi, kérdőjel.

Pistike: Éhes vagyok. (*Kíváncsian nézi Csillát.*)

Úriasszony: Most szálltunk csak föl és máris ennél. (*Csillához fordul.*) Mindig táplálkozna a gyönyörűségem. Elképesztő, milyen étvágya van. Hál' istennek (*Lekopogja.*), eddig még nem ártott meg neki. (*Csillához bizalmasan, nehogy Pistike meghallja.*) Még csak az kéne. Túl fog élni valamennyiünket.

4. jelenet

Bódi bácsi (*a folyosón jobb felől feltűnik, megy tovább, majd visszafordul és benéz; meglátja Csillát, széles mosollyal lép be*): Csilla! Kezét csókolom. Van itt számomra hely? (*Bólint a többiek felé.*)

Csilla: Bódi bácsi! Tessék beljebb jönni! Nem sokon múlt, hogy nem találkoztunk, Bódi bácsi! Szerencse, hogy kihoztak az állomásra, különben lemaradtam volna. Hiába szólt az ébresztőóra.

Bódi bácsi: Aludta az igazak álmát!

Csilla: Rengeteget tudnék aludni. (*Tapintatosan ásít.*)

Bódi bácsi: Én a vonaton szoktam elbóbiskolni. Néha még álmodom is. Egész történeteket. Például. Gyönyörű szőke tündér. (*Csillára mosolyog.*) Csillogó diadémmal a fején. Hívogat magához. Az én lábam viszont földbe gyökeredzik. Körülöttem virágos mező. Minden csupa szín. Emberek tarka sokasága. Integetnek. Kiáltani szeretnék, nem tudok, mégis jó, hogy látom a csábos mosolyú tündért. Nemcsak ennyi a mese. Néha magam is csodálkozom, hogy mennyire életszerű benne minden történés, a legapróbb részletekig. Komolyan mondom: benne élek, mint a valóságban. (*Leül Csillához, s lerakja maga mellé a táskáját, mintha lefoglalná az ajtó felőli helyet.*)

Csilla (*ezt észreveszi*): Egyedül?

Bódi bácsi (*egy pillanatra elkomorul, csak arcjátékkal fejezi ki, hogy ugyan kivel is utazna*): Van elég hely a vonaton, ne éppen ide akarjanak letelepedni. (*Leveszi a kabátját és a táskájára teszi.*)

Csilla (*az arcjátékra válaszul*): Bocsásson meg, nem akartam... Mindenkit megrázott a tragédia. Nehéz napirendre térni fölötte.

Bódi bácsi: Valaki mindig szóba hozza, de úgysem tudom elfelejteni... Tegnap is kint voltam a temetőben.

Csilla: El tudja látni magát egyedül?

Bódi bácsi: Nem vagyok én olyan tehetetlen. Azelőtt is megálltam a magam lábán, ha úgy hozta a sors. Gyerekeim már régen messze repültek a családi fészekből. Feleségem sokat volt távol, nem beszélve a betegségről. Valakinek tennie kellett az ő dolgát is. Jó, nem első osztályú színvonalon, de elfogadható módon.

Csilla: Az a fontos.

Pistike *(a kabátövével játszik).*

Bódi bácsi: Azt eszem, amit főzök magamnak. Csak tudja, most nincs, aki szóljon, aki hiányolja... Ha nem csukom be az ajtót magam mögött, hát nem csukom be az ajtót magam mögött. Néha már hangosan beszélek magamban. Az örület jele? Talán mégse. Hamlet sem örült. Lenni vagy nem lenni, az itt a kérdés...

Csilla: Szereti Shakespeare-t?

Bódi bácsi: Különösen a Hamletet csodálom.

Csilla: A cselekedni nem tudás nagy tragédiája, nem?

Bódi bácsi: Nana, ezt így nem mondanám. Végül is megteszi, amire a szellem kötelezi. Néha magamra ismerek benne...

(Az állomás hangszórója a beszállásra figyelmeztet. Sípszó. A vonat elindul.)

Úriasszony: Nem indítottak késve?

Csilla: Csak az előbb kapcsolták hozzánk a nemzetközi expressz kocsijait.

Bódi bácsi: Szerencsére ezen is túl vagyunk. Különben itt rostokolhattunk volna az idők végezetéig.

Csilla: Az idegenből érkező vonatok gyakran késnek a határ miatt is.

Bódi bácsi: Amúgy is kevés az a néhány óra az esti vonatig. Nem gondolnak azokra, akiknek bőven van elintézni valójuk a fővárosban.

Úriasszony: A férjem annakidején mindig mondta, hogy ez az egyvágányú vasútvonal átka: meg kell várni az ellenvonatot.

Csilla: Persze az is lehet.

Úriasszony: Nem is tudom, miért nem építették ki a második vágányt. Olyan nagy erre a forgalom.

Csilla: Állítólag rövidesen sort kerítenek rá.

Úriasszony: Azt, kedvesem, maguk fiatalok talán még meg fogják érni, de mi — hm — középkorúak aligha. Én nem értek a politikához, a híreket is csak feléből-harmadából hallom, a szoba és a konyha között. Azt azonban tudom, hogy ennek a kormánynak nincs arra pénze. Beszélik, hogy újabb szigorításokat fognak életbe léptetni. Csak éljük túl valahogy.

Csilla: Bizony.

Úriasszony: Pistike, nem fázol? Még csak szeptember, de olyan hűvös van, mint novemberben.

Pistike *(nem figyel az anyjára, a kabátövet pörgeti, egyébként végig felsőkabátban).*

Bódi bácsi: Bizony.

(Csönd.)

Úriasszony *(gusztálja Bódi bácsit):* Bocsásson meg. Olyan ismerős. Nem találkoztunk már valahol? Esetleg társaságban?

Bódi bácsi *(meglehetősen elutasítóan):* Kisvárosban minden lehetséges. Én nem emlékezem önre.

Úriasszony: A férjemről biztosan hallott... Szabó...

Bódi bácsi: Sajnálom, de nem. *(Hangsúlyozottan Csillához.)* Év elején is vizsgáznak? Nana!

Csilla: Most, a nyári szünet után nem lesz kikérdezés, csak előadásokat hallgatunk.

Bódi bácsi: Estig végez?

Csilla: Szeretnék még ma visszajönni. Ha elérem az utolsó vonatot.

Bódi bácsi: Az helyjegyes, ugye?

Csilla: Hû, bizony! Még azért is sorba állhatok!

Bódi bácsi: Én biztos kiérek. Megválthatom a helyjegyet az enyémmel együtt. Aztán várom a vonat mellett. Jó?

Csilla: És ha lekésem?

Bódi bácsi: Ez az én kockázatom. *(Nevetnek.)*

Úriasszony: *Amióta egyedül maradtam, folyton járom a hivatalokat. Talán a városházán, valamelyik ügyosztályon találkoztunk? — Azt hiszem, egy sem volt, ahol ne fordultam volna meg! Rengeteg arcra emlékszem, csak nem tudom helyhez kötni őket. (Pistikéhez.)* Pistike! Köszöntél szépen a bácsinak? Elnézést, képtelen vagyok mindenre figyelni.

Pistike *(csak maga elé bámul).*

Bódi bácsi: Hagyja csak.

Úriasszony: Szabó József. Nem ugrik be? Elismerem, nem jellegzetes név.

Bódi bácsi: Hát nem. — Asszonyom, mióta laknak városunkban?

Úriasszony: Mióta?... A férjemnek remek állást kínáltak, lakás megoldással. Három-négy éve?

Bódi bácsi: Nos, hivatalban nem is találkozhattunk. *(Kis szünet.)*

Csilla *(az Úriasszonyhoz):* Elváltak?

Úriasszony *(sóhajt):* Nem is képzelem, micsoda tortúra! *(Bódi bácsihoz:)* Ne vegye tolazkodásnak, ha megkérdem: most hol dolgozik?

Bódi bácsi: Hol? Legfeljebb ott, ahol őseink sajtécédulái porosodnak. Máshová csak látogatóként teszem be a lábam. Vagy én is mint ügyfél.— Nyugdíjba mentem.

Úriasszony *(kissé csalódottan):* Nyugdíjba? Igazán? Ezt komolyan állítja? Ilyen fiatalon! — Pedig olyan fiatalos. De jól szituált nyugdíjas.

Bódi bácsi: Jut is, marad is. Nem állok be a panaszkodók táborába.

Csilla: Jól tartja magát. *(Nevet.)*

Bódi bácsi *(félíg Csillának):* A reménytelenül öregre szokták mondani, hogy jól tartja magát. *(Kényszeredetten nevet.)* Rám még nem vonatkozik. Máltán is ezzel vigasztaltak az útitársak.

Úriasszony *(maga elé):* Életjáradék, vagy nyugati rokon.

Csilla: Szép lehetett. Kikapcsolódás. *(Igyekszik nem nézni Pistikére, inkább a jegyzetében lapozgat.)*

Bódi bácsi: Eredetileg ketten mentünk volna. *(Elmereng.)*

Úriasszony: Pedig határozottan emlékszem a hangjára, a mozdulataira. Ez nem lehet véletlen. Valahol biztos találkoztunk. Csak jutna eszembe.

Pistike: A néni nem éhes?

Úriasszony: Hagyd békén a nénit. Vedd ki a zsömlédet. Mindig éhes... *(Látja, hogy nem figyelnek rá, más módszerrel próbálkozik. Titokzatos arckifejezéssel, lehalkított hangon.)* Szociális otthon. Jól hangzik? Sikerült kiharcolnom. Tudják, hogyan? *(Jelzi, hogy a fiáról lenne szó, de nem akarja, hogy Pistike felfigyeljen rá.)*

Bódi bácsi: Addig járt a nyakukra, amíg meg nem unták.

Úriasszony: Hogy' eltalálta!

Bódi bácsi: Céltudatos nőnek látszik, már elnézést, hogy ilyen nyíltan nevezem néven a dolgot. Amit egyszer elhatároz, azt végre is hajtja.

Pistike (*a szatyorban kutatgat, végre megtalálja a becsomagolt zsemlyét. Falni kezd. Bőfög*): Kér a néni? (*Csillára néz.*)

Úriasszony: Pistike! Viselkedj rendesen! Mit szólnak hozzá! (*Bódi bácsi felé fordul.*) El sem hiszi, hogy mennyit vesződtem vele! Hogy legalább mégis — elnézést — szobatiszta legyen. (*Sóhajt.*) Ha az apja nem hagyott volna el minket! — Lehetetlen! Igazán nem hallott róla? — Egy újságíró ismerős cikket is írt rólunk. Fényképpel. Az anya, aki egyedül neveli beteg gyermekét. (*Pistikére mutat.*) Ápolónőt kerestem hozzá.

Bódi bácsi: Ápolónőt? — (*Gúnyosan.*) Tehát nem nyugdíjügyben?

Úriasszony: Nem, nem!

Bódi bácsi: Hagyaték. Végrendelet. Mostanában ezekkel van tele a fejem.

Úriasszony (*sértődötten*): Még nem vagyok olyan idős. Olvasom az újságban: kissé molett, hatvanas nő vidám természetű társat keres. Kalandorok kíméljenek. Ha nekik lehet, én hirdetés nélkül is találnék magamnak... (*Nyomatékosan, Bódi bácsi tekintetét keresve.*) Nekem is jogom van az életre.

Bódi bácsi: Joga van.

Pistike (*befejezi az evést*): Mama, ki kell menni?

Úriasszony: Ha ki kell menni, akkor ki kell menni.

Pistike: Ki kell menni.

Úriasszony: Mondtam már... No jó, odáig elkísérlek.

(*Kimennek a vécébe.*)

5. jelenet

Bódi bácsi és Csilla (*jelentőségteljesen egymásra néznek*).

6. jelenet

Úriasszony (*visszajön és leül*): Nélkülem egy lépést sem. Nem is tudom, hogy az intézetben hogyan él. Igaz, mindig ellátom jó tanácsokkal, de meddig hatnak azok?

Csilla: Gondolom, sem ott, sem otthon nem sok vizet zavar.

Úriasszony: Untig hallott dolgok. Annakidején megengedték, hogy mellette legyek a kórházban. Azzal engedtek el onnan, hogy most már könnyebb lesz velem. Felelőtlen biztatás. Ma sem mehetek el színházba, hangversenyre, emberek közé. Még csak nem is olvashatok! Nyugodtan, folyamatosan, odafigyelve. Nem hagyhatom egyedül!

Csilla: Nem?

Úriasszony Beteg. Gyógyíthatatlan. De attól még nap mint nap főzni kell rá, mosni kell rá, el kell tûrni a rigolyáit. És ismét főzni, ismét mosni, ismét tûrni, mintha örök életű lenne! Robot, minden reggel újra kezdett robot. Muszáj ezt csinálni? Nincs valami megoldás?

Bódi bácsi (*maga elé*): Az ember szinte tudat alatt, szeretné siettetni a véget. Aztán szégyelli magát még a halvány gondolatért is.

Csilla: Siettetni a véget. A beteg, vagy a túlélők érdekében? Ez lenne az eutanázia...?

Bódi bácsi: Igen. Sokat vitatják. Több országban választási kérdés, hogy eltiltsák, vagy engedjék-e meg. Mint az abortuszt. Például Lengyelországban. Főként a katolikus egyház van az ilyen beavatkozások ellen, mert szerinte mindkettő tulajdonképpen élet elleni merénylet.

Úriasszony: A pápa beszélt valahol erről. Igen, a pápa.

Bódi bácsi: Gyilkosság. Csak az egyiket a már emberré formálódott magzaton, a másikat az élete végére érkezett betegen követik el. Az elsőről mutattak múltkor filmet. Megrendítő volt. *(Csillára néz.)* Nem részletezem.

Csilla: Ne is.

Bódi bácsi: A görögök. Ott vannak a görögök. Kultúránk bölcsője Görögország. Igen ám, de hol volt akkor még az orvostudomány. Lehetett egyáltalán választása Hippokratésznek? Volt a kezében injekciós tű? Nem. Tehát mit tehetett? Harcolt sokszor vaktában az ismeretlen hatalmak ellen, amelyek el akarták venni betege életét.

Csilla: Valóban, egyszerû a képlet.

Bódi bácsi: Ami szinte magától értetődő volt régen, az válik ma erkölcsi problémává. *(Az Úriasszonyhoz.)* Ettől függetlenül igaza van. Kegyetlen a sors.

Úriasszony: Ugye? A sors. Egyszerûen csak annyi... Kényelmesen hazasétálni, kirakatokat nézni, nem az órát, mert időre kell beadni az orvosságot. Elég érthető, amit mondok?

Bódi bácsi *(maga elé):* Időre beadni az orvosságot. Igen. Ez az.

Csilla: Tulajdonképpen megértem.

Úriasszony: Számára még bevásárolni is nehéz. Eszik, eszik három helyett, de hogy mit, az neki teljesen mindegy. Én nem akarok hozzászokni ehhez az igénytelenséghez!

Csilla: Ne is.

Bódi bácsi: Nem szabad hagyni, hogy felmorzsolódjon az életerő. Igen, a túlélés művészete. *(Gúnyosan.)* Művészet? Önzés...

Úriasszony: Ízekről, formákról, viselkedésről fogalma sincs. Amit meglát, mindjárt levonná a polcra és fizetés előtt felfalná... Igazában meg sem melegedtem ebben a városban, aztán már úgy ismernek a boltokban, mint akitől óvakodni kell. Leveszi a polcra! Szégyellhetem magam helyette is.

Bódi bácsi *(türelmetlenül):* Tudom, tudom, el tudom képzelni, asszonyom. Végtére is túlélte a betegséget. Megvan a gyereke. Azért higgye el, vannak súlyosabb esetek is.

Úriasszony: Ez az én esetem. Igaz, nem halt bele. De miért biztatják az embert, hogy majd idővel megjavul! Miért nem lehet megmondani az igazat, legalább a hozzátartozóknak.

Bódi bácsi: Az ön fia egészséges, nincs más baja, mint az, hogy belül ekkora a lelke. *(Araszt mutat.)* Óriás testben két éves gyerek. Ellenben azt képzelje el, ha valaki teljesen magatehetetlen és semmi remény a felépülésére.

Úriasszony: Jó, jó, de...

Bódi bácsi: Még egyszer mondom: a fia a betegségéből végül úgy-ahogy felgyógyult. Asszonyom, ön ott volt vele a kórházban, ám nem annyira ön, hanem inkább a kórház személyzete ápolta. És — úgy látom — elég eredményesen.

Úriasszony: Azt én tudom, mennyire...

Bódi bácsi: Ellenben mi van akkor, ha csak esküjük betűjéhez képest küzdenek a kór ellen. Nem adnak hozzá semmi pluszt.

Csilla: Ezt látva, a legtöbben hazaviszik a beteget.

Bódi bácsi: Bevallottan vagy be nem vallottan azért, hogy otthon, a megszokott környezetben haljon meg. Ápolják. Napról-napra nagyobb erőfeszítéssel. Legalább ők! Mert ki viselje gondját, ha nem a közvetlen hozzátartozója.

Csilla: És *legalább ők* tudják azt, hogy mi az igazság? Vagy csak elégedetlenek X-szel, Y-nal, a kórházzal és közben mégis reménykednek valamiben.

Bódi bácsi: Jellemző sokakra, amit egy barátom mondott: mennyit kell hazudni, hogy kiderüljön az igazság! Hazudni maguknak és másoknak. Ezt még csak megteszik, de a végső szót, az igazságot nem mondják ki. Sem az orvosok, sem a hozzátartozók. Általában. Én kimondom. (*Elbizonytalanodik.*) Kimondanám. Ha kell. (*Magában.*) Ki kellett volna mondanom.

7. jelenet

Pistike (*belép és megáll az ajtóban*).

Úriasszony (*nagy sóhajjal*): Talán hinni kellene. Vannak áldozatos lelkek, akik fiatalságukat, önállóságukat, hogy is mondjam csak: minden vágyukat, egész egyéniségüket feláldozzák, hogy magatehetetlen roncsokon segítsenek. (*Pistikéhez*): Ül már le.

Pistike (*leül és a szatyrába nyúl*): Elfogyott. (*Széttárja a kezét. Újabb kutatás a szatyorban.*)

Úriasszony (*Pistikéhez*): Nincs több ennivaló. Ott a kisautód. Játsszál. (*A többiekhez, folytatva az előbbi gondolatot.*) Teréz anya, vagy azok a szentek, akik leprások közé mentek. Hogy' csinálják? Még csak nem is vér a vérükből. Nem, én nem tudom megtenni.

Csilla: Példaképek...

Úriasszony: Példaképek! Nem is e világról valók. Nekem ez a világom, hiszen látja. Te szülted, mondják. Igen, de kinek? Mi végre?

Pistike (*egyre idegesebben keres a szatyrában*): Nincs, nincs. Ellopták.

Úriasszony: Pistike, mondtam már. Nincs több zsömle. Játssz a kisautóddal.

Pistike (*megtalálja a kis modellautót, kiveszi és az ülésen húzogatja ide-oda*).

Csilla: Amerikában kötelesek közölni az igazságot, hogy a betegnek legyen ideje felkészülni, elintézni az üzleti ügyeit.

Bódi bácsi: Nálunk? Nemcsak a környezetének hazudja a tudatlant, de magában, a saját sorsával szemben is behunyja a szemét. Bizik az életben, amikor az élet kezdi már elhagyni. Kapaszkodik foggal-körömmel a legapróbb jelbe, amely csodákat sarjaszt! Ezek a jelek pedig egyre kisebbek, egyre homályosabbak, s egyre ritkábban jelentkeznek.

Csilla: Borzasztó lehet a lassú halál...

Bódi bácsi: Meg kell mondani...

Úriasszony: Miért nem lehet szépen elaltatni. Egy megfelelő injekció. Hiszen értik.

8. jelenet

(*Állomás zaja. A vonat megáll.*)

Bódi bácsi: Nem tudtam, hogy itt is megállunk.

Csilla: Ez a vonat meg szokott állni. Úgy emlékszem. Legalábbis...

Egy úr (*benéz kintről, majd belép, leül az ajtó mellé, szemben az Úriasszonnyal és figyelmesen körüljártatja a tekintetét*): Jó napot.

Csilla (*bizalmatlanul*): Jó napot.

Bódi bácsi: Jó napot. (*Ő is figyelmesen nézi az urat.*)

(*A vonat elindul.*)

Úriasszony (*nem fogja föl az idegen jelenlétét*): Egy megfelelő injekció. Ennyi az egész. Nem jár fájdalommal.

Bódi bácsi (*gyorsan az úrhoz*): Hideg van kint?

Csilla (*természetellenes buzgalommal*): Innen bentről nem látni.

Egy úr (*hangsúlyosan*): Elnézést, hogy megzavartam a beszélgetést. Ez nemdohányzó?

Csilla: Igen, ez nemdohányzó.

Egy úr: Nyugodtan folytassák tovább, én úgyis kimegyek a folyosóra, elszívni egy cigarettát. (*Kimegy, de résnyire nyitva hagyja maga mögött az ajtót, és kint úgy támaszkodik az ablaknak, hogy ne csak hallja, hanem lehetőség szerint lássa is a bent maradtakat.*)

9. jelenet

Úriasszony: A férjem. Haladt előre a ranglétrán. Persze beléptették a pártba. Aki többre akart jutni, az nem kerülhette el... Magas beosztás, titkárnő. Ismerik az ilyen helyzetet. A bajok akkor kezdődtek, amikor megszületett Pistike.

Csilla: Már így? Persze, persze, hiszen mondta, hogy beteg volt.

Úriasszony: Nem, akkor még nem. — Én nem akartam válni. Ilyen helyzetben kaptuk, kapta a férjem ezt a kedvező állásajánlatot ide. Azt hittem, hogy a távolság megszakítja a kapcsolatát. — Nem baj, hogy ilyen személyes dolgokkal állok elő?

Csilla: Gondolom, nincs, akinek elmondja. Csak tessék. (*Bódi bácsihoz.*) Ugye? Hallgatjuk.

Bódi bácsi (*bólint*).

Úriasszony: Egy ideig úgy is látszott, hogy rendbe jönnek a dolgok. Az egyre több kiküldetés azonban kezdett gyanússá válni előttem. Megpróbáltam uralkodni magamon. Legalább addig maradjunk együtt, amíg felnő. (*Mozdul Pistike felé.*) De aztán ez a betegség...

Pistike (*megpróbál megint Csillához közeledni*): A néni nem játszik?

Bódi bácsi: A volt férje bizonyára fizet tartásdíjat.

Úriasszony: Az is pénz? Még az egészségesnek is alig valami. Egy cipőre se elég. A volt férjem pedig éli világát! Egyik napról a másikra itt hagyott bennünket. Azt hittem, nem élem túl. Aztán mégis jelentkezett. Úgy látszik annak a szajhának kellett a név, a házasság. Nem is tudom, miért egyeztem bele. Elváltunk. Nálam maradt a gyerekek.

Csilla: Mégis, az anya...

Bódi bácsi: Így szoktak ítélni a bíróságok.

Úriasszony: De nekem dolgoznom kell. A hivatás. Nem azért tanultam, hogy paragon hevertessem azt a sok tudást, amit belém töltöttek. Betegszabadság. Fizetés nélküli? Akkor miből élünk? Kötetlen munkaidő? Valami bedolgozás? Ők ketten az új asszonnyal etye-petyéltek, én meg gürcöltem. Mindennel próbálkoztam. Aztán már nem lehetett mit kitalálni.

Bódi bácsi (*visszafogottan, majdnem ellenségesen*): Segélyt kell kérni. Szoktak adni. Olyanoknak is, akik Mercedesen és felékszerezve mennek érte.

Úriasszony: Kit fogadjak melléje? Talán sikerül elhelyeznem szociális otthonba — gondoltam végül. Amint már mondtam, sikerült. (*Elgondolkodik.*) Ha tudná, miket mondanak rám *azóta* az emberek! Hogy micsoda anya az ilyen, aki azért, hogy élhesse világát, a saját édes fiát bedugja az idioták közé. Pedig belekerült néhány álmatlan éjszakámba, mire döntésre jutottam. Ha akkor egy igazi férfi állt volna mellettem...

Bódi bácsi: Az embernek mindig magának kell döntenie.

Csilla (*elgondolkodva nézi Bódi bácsit*): Úgy, mint Hamletnek?

Úriasszony: Elnézést, hogy most is a tisztviselőt látom önben. Biztosan mindig szolgálatkész volt a felekkel szemben.

Bódi bácsi (éllel): Sokszor nagyon nehéz udvariasnak maradni. Krisztus urunk is azt mondta: — Múljék el tőlem ez a pohár. Hát elmúlt. Végül is tettem a dolgom.

Úriasszony: Nem könnyű egyedül. Kivel beszélje meg az ember... Kórusban sajnálkoztak, mikor itt hagyott a volt férjem, de most kígyót-békát kiáltanak rám. Inkább átmennek az utca túlsó oldalára, csak ne kelljen velem találkozniok. A barátnők! — Valamikor körülrajongtak a férfiak. Jó táncos voltam. Azok a bálók! És az üdülések! Akkor még nem lehetett annyit utazni, de amire módom volt, arra befizettem. — Most átmennek az utca túlsó oldalára.

Bódi bácsi (élesen): Talán jobb ilyenkor más városba költözni.

Úriasszony: Ismét egy költözés? Férfi segítség nélkül?

Bódi bácsi (tompítva szavainak élet): Kevés az igaz barát.

Úriasszony: Én nem tagadtam meg a fiamat. Most is itthon volt néhány napig. De már nem érzi jól magát nálam. Nem szereti, ha dirigálom. Visszakívánkozik. Higgye el, vérzik a szívem, de meg kell válnom tőle. Kimondom: jobb neki ott. Idióták? Talán boldogabbak, mint mi.

Csilla: Fent a közömbös, netán boldog látszat, a mélyben a vulkán morajlik.

(A vonat megáll.)

10. jelenet

Kalauz (besiet és kinéz az ablakon, közben véletlenül kiveri Pistike kezéből az autót): Elnézést.

Bódi bácsi: Miért álltunk meg?

Kalauz: Tilosat jeleznek. (Elsiet.)

11. jelenet

Úriasszony: Bevonuló részeg újoncok húzták meg a vészféket? Volt már ilyen.

Csilla: Simán álltunk meg.

Bódi bácsi (kinéz az ablakon): Még piros a jelző. Kis állomás. (Visszaül.)

Késve indultunk, ilyenkor mindig felborul a menetrend. Most húz ki egy vonat elöttünk. Meg kell várnunk, míg elég messzire jut. Hja, a követési távolság...

Pistike (egyre idegesebben kutat a szatyrában, nem érzékelte, hogy az autó hova esett le. Egyszerre kitör): Ellopták! Ellopták! Disznóság! Ellopták! (Karjaival hadonászik, fel-felugrál, forog, kiabál.)

Úriasszony (előbb eréllyel): Azonnal leülsz! Nem vagyunk otthon! Ne csinálj itt is jelenetet!

Pistike (nem fog rajta a szó): Ellopták! Ellopták!

Bódi bácsi: Mit tesz ilyenkor vele? (Feláll, nekigyürkőzik, hogy lefogja.)

12. jelenet

Egy úr (bejön): Roham?

Úriasszony: Segítsen. (Könyörgőre fogja.) Pistike szépen leül. Szépen leül. (Bódi bácsihoz.) Hol az az átkozott autó?

Csilla (közben keresi az autót, végre megtalálja, s odaadja Úriasszonynak): Jó messzire gurult.

Úriasszony (erőltetett vídámsággal): Pistike, idenézz! Itt az autód!

Egy úr: Nincs valami nyugtatója?

Úriasszony: De ha beadom, elalszik és hogyan szállunk le?

Csilla: Nehéz beadni.

Úriasszony: Hoztam magammal vizet. De mondom...

Egy úr: Adja ide, én beadom neki.

Úriasszony (*előveszi a táskájából az orvosságot és a szatyorból a vizet*): Egy szemet szoktam.

Bódi bácsi (*leülteti Pistikét*): Úgy ni.

Egy úr (*megnézi, aztán beadja neki az orvosságot*): Elég erős hatású szer. (*Visszaadja a dobozt.*) Majd leszálláskor szóljon, segíték felrázni a fiatalembert, ha addig elszundítana. (*A gyógyszer hatását várva marad kissé, majd megint kimegy a folyosóra.*)

13. jelenet

Pistike (*lassan megnyugszik és ismét játszani kezd a kisautóval*).

Úriasszony (*zsebkendőjével megtörli előbb Pistike homlokát, aztán a sajátját. Majd legyezi magát és hátradől az ülésen*): Köszönöm mindenkinek.

Bódi bácsi (*megkönnyebbülten kimegy a folyosóra, vizsgálódik, meddig állnak még. Visszafordul*): A nyílt pályán vagyunk. No végre, felszállt a kalauz.

(*A vonat lassan elindul.*)

14. jelenet

Bódi bácsi (*visszajön a helyére. Pistikére érve az Úriasszonyhoz*): Megnyugodott?

Úriasszony: Talán. (*Bizonytalanul.*) Reméljük.

Pistike (*elszundít, az autó legurul az ülésről*).

Bódi bácsi (*felveszi és odaadja az Úriasszonynak*): Tessék, tegye el.

Úriasszony (*a retiküljébe teszi*): Köszönöm. Igaza van. Leszállásig már nem kell.

Csilla: Ez a kitörés! Ilyen hirtelen. Máskor is elő szokott fordulni?

Úriasszony: Néha. Bármikor. Igazán elnézést kérek a kellemetlenségért.

Csilla: Nem kell mentegetődznie.

Úriasszony: Mondtam, hogy én tudom, mennyire gyógyították meg...

(*Fojtott csend.*)

Csilla: Mindig ilyen volt?

Úriasszony: Nem volt mindig így. A kis göndör hajú! Az egész család szemefénye. Aztán egyik napról a másikra rászakadt a betegség. Máig se jutottak egyetértésre a nagy tudorok, hogy tulajdonképpen mi is történt vele. Ráíjesztettek Mikulás-napkor?

Csilla: Mikulás napján?

Úriasszony: Mikulásakor rokonokhoz mentünk. Amikor beléptünk a lépcsőházba, a nagyfiú ördögálarccal, fekete köpenyben ugrott elő a fordulóból: — Húú! Én vagyok az ördög!

Bódi bácsi: Érzéketlen kamasz.

Úriasszony: Bizony isten, én is megrémültem.

Csilla: És a gyerek?

Úriasszony: Szegényem amúgy is ijedős volt. Képzelték, hogy hatott rá! Össze-vissza kiáltozva kirohant a házból, belebotlott a sárkaparóba vagy valami söprűbe, elvágódott, beverte a fejét. Elájult. Mentőket kellett hívni.

Csilla: Micsoda Mikulás!

Úriasszony: Hosszú ideig élet és halál között lebegett. Kiköltöztem melléje a kórházba. Végre aztán hazavihettük. Felkelt az ágyból, de nem volt benne köszönet. Behúzódott a sarokba és valami cipőzsinórral vagy akármivel órák hosszat pörgetett, mint a szélmalom lapátja.

Csilla: És semmi sem segített?

Bódi bácsi: Ma már annyi a gyógyszer. Meg ott a természetgyógyászat. Állítólag néha csodákat művelnek egyes reménytelen esetekben.

Úriasszony: Sok mindent ajánlottak. (*Elgondolkodik.*) Olyan könnyen beszélnek. Ismerősök is. Persze csak általánosságban. Akármilyen, mégiscsak az én gyermekem. Csak egy tűszúrás — mondják és mosolyognak. Van anya, aki ezt meg tudná tenni?

Bódi bácsi (*behúzza az ajtót*).

Úriasszony: Bejön a füst.

Csilla: Nem csak az a baj.

Úriasszony: Csak egy tűszúrás. És a beteget meg lehet szabadítani a további szenvedéstől.

Csilla: Csak ennyi az egész?

(*Csend.*)

Úriasszony: Viszont az életosztón önző. Mégis: nem lenne mögötte szemernyi igazság se? Ha a sors megkönyörülne az ilyen anyákon, nem lenne számukra megkönnyebbülés? És a társadalom számára?

Bódi bácsi: Igazság. Van. Kell lennie. Magamnak örökké talán még sem hazudhatok! Bűn az, ha néha, legalább pillanatokra, a *túlélésre* gondolok?

Úriasszony (*leveszi a kabátját, aztán — megnézve az óráját — visszaveszi*).

Bódi bácsi: A saját túlélésemre! A lehetőségeimre. Hogy mi lesz azután, ha már nem kell tovább gyakorolnom ezt a színjátékot? És visszafogom, tartalékolom az erőimet? Nem örülöm fel magam az úgyszólamint reménytelen küzdelemben! És azt mondom, hogy *mielőbb* múljék el tőlem ez a pohár. (*Lassan, szavanként hangsúlyozva.*) És esetleg nemcsak mondom...

Csilla (*megdöbbenve*): Bódi bácsi! Ez úgy hangzik, mintha...

Bódi bácsi (*pillanatnyi értetlenség után felocsúdva*): Egészen beleéltem magam. (*Megtörli a homlokát.*)

Úriasszony (*magával volt elfoglalva. Bódi bácsi szavainak értelmét nem érzékelte, csak a mozdulatra reagál*): Rosszul érzi magát?

Bódi bácsi: Nem, nem. (*Az ablak elé áll. Majd egy idő múlva visszaül a helyére.*)

Pistike (*félálomban*): Autó! Piros autó!

(*Egy darabig csendben, maguk elé néznek.*)

Úriasszony (*Bódi bácsi egyetlen szava talált utat hozzá*): Túlélés?

Csilla: Az az eset is, amit el akartam mondani...

15. jelenet

Kalauz: Jó reggelt! A jegyeket szíveskedjék...

Úriasszony: Mind a kettőnké. Én vagyok a kísérője.

Pistike (*félálomban mocorog*): Piros autó.

Úriasszony (*megsimogatja*): Még aludhatsz.

Csilla (*tartja a jegyét*).

Kalauz (*Csillához*): Az igazolványt is kérem.

Csilla: Tessék.

Kalauz: Köszönöm.

Bódi bácsi (*feltűnés nélkül igyekszik mutatni a személyi igazolványát*): Nekem már ennyi is elég.

Kalauz: Ó, ez igen! Erőt, egészséget, jó utazást!

Úriasszony: Kalauz úr, késünk?

Kalauz: Asszonyom, ha nem jön közbe semmi, behozzuk a hátrányt. (*Elmegy. Odakint kéri a jegyet az úrtól, aki igazolványt mutat föl. A kalauz tiszteleg és távozik.*)

16. jelenet

Csilla (*figyeli a jelenetet*): Tényleg.

Bódi bácsi (*ugyancsak kifelé fordulva*): Ugye?

(*Mindenki gondolataiba mélyed. A vonatzaj felerősödik.*)

17. jelenet

Egy úr (*visszaül a helyére, majd gúnyosan kérdezi az Úriasszonytól*): Nyitva hagyjam az ajtót?

Bódi bácsi: Csak húzza be. Legyen szíves.

Egy úr (*hangsúlyozottan behúzza az ajtót, majd újságot vesz elő, de csak tartja maga előtt. A környezetére figyel*).

Csilla (*Bódi bácsihoz*): Mi újság a pályázattal? Ha jól emlékszem, nem hagyta ki. Ott volt a pénteki eredményhirdetésen? Én sajnos nem, tegnap meg annyi dolgom volt, hogy nem is néztem bele a megyei lapba. Egyáltalán közölték már?

Bódi bácsi (*felderül*): Nem hagytam az újságírókra. Ott voltam! Első díj.

Csilla: Gratulálok!

Bódi bácsi: Köszönöm, bár (*Közelebb hajol.*) segítség nélkül semmire sem jutottam volna.

Csilla: Mi csak segítünk. Nem mi találjuk ki a témát.

Bódi bácsi (*Csillához*): Nem elég csak a főhöst — hm — *bemutatni*. A korszak! Az egész háttér! Nem vehetem a saját kútfejemből! Mondom...

Csilla: Ha még egyszer mondja, Bódi bácsi, még elhiszem! Különben ez a dolgunk! Szívesen segíték ezentúl is.

Bódi bácsi: Kár, hogy mostanában olyan ritkán találkoztunk. Látom, megfogta a nap. Nyaralás... Udvarlók...

Csilla: Nem akkor jött, amikor én voltam szolgálatban! (*Nevet.*) Bizonyosság, hogy milyen kis részem van a sikerében, hogy még csak nem is sejtem, miről írt. A szabadságharc körül szokott kereskedni, nem?

Bódi bácsi: Általában.

(Csönd.)

Úriasszony (az órájára néz): Itt az idő. Pistike, ébredj föl. Leszállunk. (Rázogatja, de csak módjával.)

Egy úr (leteszi az újságot): Majd én. (Odamegy Pistikéhez és erélyesebben költögeti.) Fiatalember, leszállás.

Pistike (felriad): Piros autó.

Egy úr: Fölkelni.

Pistike (feltápászkodik).

Úriasszony (Pistikéhez): Hogy' áll rajtad az a kabát és fésülködj meg. (Odaadja a fésűt és megigazítja a kabátját.)

Pistike (nem tud mit kezdeni a fésűvel).

Úriasszony (elveszi Pistikétől a fésűt és megfésüli a fiát).

Bódi bácsi (Csillához, tettettet közömbösséggel): Nem tudja véletlenül, hogy kik voltak a lektoraim?

Csilla: Hû, jó kérdés! Egyáltalán mi lektoráltuk?

Bódi bácsi: Hát akkor barkochbázzunk. Kapott lektorálni valót?

Csilla: Nehéz lenne kikerülni. (Nevet.)

Bódi bácsi: Halvány fogalma sincs róla, hogy ki írta?

Csilla (gondolkodik): Mi csak a szoroson vett pályázatokat szoktuk megkapni. Azt a bizonyos lezárt borítékot, amelyben az adatok vannak, nem. A pártatlanság érdekében. És mivel én még kezdő vagyok, stílus alapján nem tudom a szerzőt azonosítani.

Úriasszony: Készülődjünk, nekünk nem olyan egyszerű a leszállás. Jobb, ha már kiállunk a folyosóra. Indulj, Pistike, menj előre szépen. Én pedig utánad a bőröndökkel. Vidd a szatyrot, ne tehetetlenkedj.

Pistike (kimegy a szatyorral).

18. jelenet

Úriasszony (kicsit tanácstalan, melyik bőrönddel induljon): Viszontlátásra!

Csilla (szórakozottan bólint).

Bódi bácsi: Tessék csak előre menni. Majd segíték.

Az úr: Mondtam, hogy segíték. (Bódi bácsihoz.) Én vagyok a fiatalabb, tessék csak hagyni. Úgyis leszállok. (Szalutál és az egyik bőrönddel kimegy.)

19. jelenet

Úriasszony: Visszafelé könnyebb lesz. Talán ott is hagyom. (Felemelné a másik bőröndöt.)

Bódi bácsi: Viszem a másikat. (Kisegíti.)

Úriasszony: Köszönöm. (Kimegy.)

Csilla (Bódi bácsinak): Vigyázzon magára!

20. jelenet

Bódi bácsi (kissé szuszogva jön vissza): Hát...

Csilla: Nehéz volt, ugye.

Bódi bácsi: Csak a lépcső tetejéig vittem ki, hogy körülnézhessek.

Csilla: És látott valamit?

Bódi bácsi (*kifelé néz az úriasszony után*): Buta liba. Azzal az injekciós tűvel.

Csilla: Észrevettem, hogy valami nincs rendben. Bódi bácsi hogyan értékeli ezt a hallgatag úriembert?

Bódi bácsi: Nyomozó.

Csilla: Nyomozó!?

Bódi bácsi: Kőrmönfontak azok a kábítószer-csempészek. Gondolták, rászedik a hivatalos közegeket.

Csilla: Hogyan?

Bódi bácsi: Egyikük segít az asszonynak felrakni a vonatra a csomagokat, a másik pedig valahogy becsempészi a szállítmányt a nagyobbik bőröndbe. Igen, talán a nagyobbikba.

Csilla: Érdekes. Hogyan?

Bódi bácsi: Azt már találják ki ők.

Csilla (*ingerkedve, játékosan*): Írjunk detektívregényt. Ám azokban mindenki gyanús. Mi is. Különösen az előkelő úriember. (*Végignéz Bódi bácsin.*)

Bódi bácsi (*nehézkésen bár, de belemegy a játékba*): Magunkfajta miért gyanakodna erre az asszonyra, meg a gyengeelméjű gyerekére. Közben ki tudja, mi van a bőröndben. Mellesleg: lehet, hogy az asszony se tudja.

Csilla: Ez aztán a csavarintás a cselekményen. Most mit csinálnak?

Bódi bácsi: Nem láttam semmi gyanúsat, attól még lehet, hogy a nőt várják a küldemény címzettjei, s átveszik tőle a koffert, tele heroinnal. A mi emberünk pedig lecsap rájuk. In flagranti! Nagy fogás lenne! A jutalom se érdektelen.

Csilla: Gondolja? (*Komolyan.*) Nem túlozzuk el a dolgokat? Mindenbe és mindenkibe beleképzeljük a létező legrosszabbat.

Bódi bácsi (*őszintén*): Néha már magam is kezdem azt hinni, hogy csak képzelődés...

Csilla: Valahogy nekem is valószínűtlen.

Bódi bácsi: Persze, csak a jó ég tudja, mi lakozik egy ilyen asszonyállatban.

Csilla: A setét középkor ehhez képest kivilágítás. Asszonyállat! Remélem, nem ez a meggyőződése?

Bódi bácsi (*az Úriasszony volt helyére mutat*): Jó úgy, hogy háta mögött az előre, előtte meg a múlt? Nem akar ideülni?

Csilla: Elöttem a múlt? Hm. (*Erősen szembenéz Bódi bácsival.*) Ha van mit olvasnom, nem figyelek a tájra.

Bódi bácsi (*leül, szemben Csillával*): Tulajdonképpen nekem is mindegy. Mindig az ablak mellé kéredzkedtem gyerekkoromban, megszoktam, pedig most már talán jobb lenne beljebb. Érzékeny vagyok a huzatra.

Csilla: Megnyugodott?

Bódi bácsi: Nem tudom, mi volt velem, miért hozott ki a sodromból ez a nő. — De ne zavartassa magát, ha tanulni akar. Nem muszáj nekem folyton fecsegni. (*Kéziratot vesz elő.*)

Csilla: Megvan! Eszembe jutott.

Bódi bácsi (*visszateszi a kéziratot*): Mi? No igen, melyik jutott az eszébe?

Csilla: A jelige. Annyira nem szokványos és olyan kifejező! (*Ízlelgeti*) „Muszáj túlélni mindent?”

Bódi bácsi (*felderül*): A címe pedig... kitalálhatom?

(*Már tudják az eredményt mind a ketten, de élvezettel húzzák az időt.*)

Csilla: Kitalálni? Az lehetetlen! Hiszen ott, az eredmény kihirdetésén, ha jól tudom, nem olvassák fel az összes pályázó minden adatát!

Bódi bácsi: Az összest nem. Ki beszél itt az összestről?

Csilla: Bódi bácsi, nekem ez gyanús. Hadd halljam a címet.

Bódi bácsi: Körössy Boldizsár naplója 1848-ból. Igazam van?

Csilla: Valóban! Most már emlékszem. És mit tud ennek a *teljesen ismeretlen* pályázatnak a sorsáról?

Bódi bácsi (közömbösséget színelve): Eh, nem lényeges. Különben megmondhatom. Csak első díj. Mit gondol, ki a szerzője?

Csilla: Mivel csak egy első díjas volt... Rettentő nehéz lesz kitalálnom! Szabad a gazda?

Bódi bácsi: De hiszen lehetetlen kitalálni! Ezt az imént *nem én* mondtam!

Csilla: Bódi bácsi! *Akkor* igazán nem tudhattam, hogy Bódi bácsi a szerző!

Bódi bácsi: Miért mentegetődzik? Így többet ér a véleménye. Feltéve, hogy első díjra javasolta. Feltéve...

Csilla: Feltéve és meg nem engedve. — Első díjra javasoltam. Nekem nagyon tetszett. Igazán és nagyon.

Bódi bácsi: A hangsúly azon van, hogy „nekem”? Tehát a másik vélemény nem volt ilyen hízelgő rám nézve?

Csilla: A másikat nem ismerem. Máshol kell keresnie.

Bódi bácsi: Megkaphatom majd a lektori véleményt? Legalábbis ezt. Mindig el szoktam kérni a kritikákat. Azokból tanul az ember.

Csilla: Azt hiszem, lefűztem a többihez, de ha nem...?! Jöjjön el mielőbb.

Bódi bácsi: Különben mit gondol, hova megyek?

Csilla: A hangsúlyból ítélve újabb eredményhirdetésre.

Bódi bácsi: No azért még nem. A Hadtörténelmi Múzeumba igyekszem. Megbeszéltem velük. Ha megkapom az anyagomat, nem körmölök, hanem lefénymásoltatom. Nem kerülhet olyan sokba! Így megtakarítom az éjszakai szállást.

Csilla: Hiába, ezek a nyugdíjasok, mindenre ráérnek. Még kutatni is. De hogyan talált rá erre az anyagra?

Bódi bácsi (elkomorul): A padláson. A mi padlásunkon. Egy ládában.

Csilla: Mint a hajdani kéményseprők! Régi lim-lom, hihetné valaki. Pedig annyira élő, mintha ma írták volna. „Muszáj mindent túlélni?” Telitalálat.

Bódi bácsi: Igen, muszáj. A feleségem aludt, én meg kerestem a padláson, a nagy levelesládában. Rémllett, hogy találok majd valamit.

Csilla: És nem hozná be hozzánk, letétbe?

Bódi bácsi: Egy példányt adtam a pályázatomból, abban benne van jóformán az egész. Majd beírom a végrendeletembe.

Csilla: Mégis úgy illene, mi hiteles hely vagyunk. Ha valaki utána akar nézni...

Bódi bácsi (nem hallja meg): Mintaházaspár voltunk. Az egész világ úgy könyvelt el bennünket. — Nem furcsa? Ahelyett, hogy ápoltam volna, a padláson kerestem témát a következő pályázatomra. Számíthattam rá, hogy ő már nem érheti meg.

Csilla: Most furdalja ezért a lelkiismeret? Ez más. Egészen más.

Bódi bácsi (nem akar megint belekeveredni, inkább elkanyarodik másfelé): Az ember a legfennköltebb érzéseiben is önző. Itt van például az anyai szeretet. Tanúi voltunk, hogyan lehet kiforgatni eredeti mivoltából. Láttam, ez az asszony visszaélt azzal, hogy nem ismertük a dolgait. Nem volt őszinte. Be akarta bizonyítani, hogy

minden gondoskodását erre a szerencsétlen fiára pazarolta, ugyanakkor teher neki az a néhány nap is, amit vele tölt. Így szereti a saját fiát.

Csilla: Azért én nem haragudnék rá annyira. Szépítette a dolgot, már amennyire lehet, megpróbálta letagadni, de elszólta magát, hogy többször is szembe kell néznie egy-egy rohammal. Egyedül. Nem kis dolog úrrá lenni rajta.

Bódi bácsi (*eltűnődik*): Tényleg. Elképzelhető, hogy igaza van. Most mind segítettünk. És mióta csinálja. Régebben talán még rosszabb volt vele.

Csilla: Meg kell hagyni, a barátnői is furcsák.

Bódi bácsi: Furcsák. Elhiszem neki, hogy a világ magasztalta mint anyát, s elítélte a nehézségek elől megfutamodó férjet. Persze azt is elhiszem, hogy most, amikor élni, *túlélni* akar, kiközösítik a nyárspolgárok maguk közül.

Csilla: Amúgy is gyökértelen itt, hiszen nem olyan régen költöztek a mi városunkba.

Bódi bácsi: Egyszer az egekig emelni, másszor a poklokra taszítani, nemcsak a romantika szokása. Pedig ha őszintén szembenéznének a dolgokkal, be kellene látniuk, hogy adott esetben — s az élet mindig adott esetekből áll — az emberek többsége nem a magasztos elvek szerint cselekszik.

Csilla: Szárnyaló gondolatok.

Bódi bácsi: No jó, lehet, hogy választékosabban fogalmaztam, mint kellett volna. Verdi szép dallamokat írt a legborzasztóbb történethez is.

Csilla: Nem értek a zenéhez. Viszont — nem tudom, igaz-e — Lady Macbeth operaszínpadra állítójától azt kívánta, hogy torzítsa el a hangját.

Bódi bácsi: A Lady valóban szörnyeteg, nem érdemel szép hangot. Férjét felbújtja, hogy ölje meg a királyt. A dallam viszont szép. Csak ennyit fűzök hozzá. Különb: bravó! És azt mondja, hogy nem ért a zenéhez. Tehát az emberek többsége gyarló. Azért még lehet *alapjában véve jó lélek*. Én szóba álltam vele.

Csilla: Némi biztatásra.

Bódi bácsi: Végül mégis... Vagy menjek át én is a túlsó oldalra, ha legközelebb meglátom az utcán? Azért, mert szociális otthonba adta az édestestvérét?

Csilla: *Édestestvérét* mondott?

Bódi bácsi (*meglepetten néz Csillára*): Azt mondtam? A fiára értettem. Természetesen.— Kétkedik bennem?

Csilla: Különös. — Nem mindenki szereti a lélektant, pedig alighanem van benne valami.

Bódi bácsi: Most attól függetlenül, hogy a fia vagy a testvére, vagy bárkije. Mégis mit gondol az asszony tette felől?

Csilla: Nem tudok szabadulni a látványtól. Azok a rohamok! Ennek ellenére nem vagyok biztos abban, hogy helyesen cselekedett-e, amikor bevitte a fiát a szociális otthonba. Tőle megszabadult, de a lelkiismeretétől nem. Persze lehet, hogy ez a helyes megoldás, ha nem bírja ápolni a hozzátartozóját.

Bódi bácsi (*ásítást fojt el*): Bocsánat.

Csilla: Nem értem viszont Bódi bácsit, hogy miért szigorúbb a dolgozatában Körössy tanár úrral szemben? Számára nem engedélyez semmilyen kiutat sem. Legalább egy lábjegyzet erejéig. Arra viszont nem emlékszem, hogy a testvéréről is szó lenne.

Bódi bácsi: Nem, nem, ne keverjük bele.

Csilla: Jó, jó, tehát miért nem engedélyez valami kiutat a tanár úrnak?

Bódi bácsi: De hiszen az élettől fosztja meg a feleségét!

Csilla: *Meggyilkolja?* Ápolja! Végig! Önfeláldozóan!

Bódi bácsi (*gúnykacajjal*): Önfeláldozóan? Csak hiszi! És ahhoz mit szól, hogy a temetés után önként jelentkeznek katonának a szabadságharc honvéd hadseregébe!? Bem apó zászlaja alá! Ahogy megírtam. Mi ez, ha nem menekülés? Önmaga és a világ szája elől! Pótcselekvés a javából! Vagy még rosszabb: el akar tűnni az igazságszolgáltatás elől! Csak tudnám, hogy...

Csilla: Csak tudná, hogy — mi történt azután. Ezért megy Budára. Ezt kisilabizálni a régi feljegyzésekből. Reméli, hogy az aradi véstörvényszék iratai között rábukkan a nevére?

Bódi bácsi (*ismét ásít, magában*): Ejnye hát. (*Folytatja.*) Nemcsak a nevére. Szeretném tudni a választ a miéltre! Miért ment a harcba? Hogy az isteni igazságszolgáltatás végezzen vele? Emlékszik arra a mondatra? Ott van a napló végén! (*Újabb ásítás.*)

Csilla: Annyira nem tudom felidézni... Elálmosodott?

Bódi bácsi (*haragosan*): Én? Dehogy. — Nem tudja felidézni? Megmutatom! Ezt figyelje meg! (*Előveszi táskájából a kéziratot.*) Ezt figyelje meg! (*Lapoz.*) Mint valami rémálom.

(Elsötétül a szín és megvilágosodik a)

2. KÉP

(Boltíves szoba, a hátfalon két rácsos ablakkal, jobb oldalt ajtó. A két ablak között feszület. Bal oldalt nagy sötét íróasztal kalamárissal, vastos könyvvel. Gyertyavilág. Az íróasztalnál ül — magas támlájú karosszékekben — a városkapitány, háta mögött a falon a kisváros címere. A közelben egy szék árválkodik. Jobbra ajtó. A szoba közepén bilincsbe vert kézzel Körössy Boldizsár tanár úr.)

1. jelenet

Városkapitány: Hetek óta rólunk beszélnek. Városunk mértékadó köreiből az a közvélekedés alakult ki, hogy...

Bódi bácsi (a színpad előteréből, jobbról berohan, a kapitányra ront és rámutat a nyitott könyvre): „Én öltem meg őt!” Itt van! A napnál világosabb, hogy ki a tettes! És képesek hetekig vitatkozni azon, hogy hogyan kell értelmezni a világ legőszintébb írását, a naplót! (A tanárhoz fordul.) Nem az a kérdés, tanár úr, hogy megölte-e a feleségét, hanem az, hogy joga volt-e hozzá! Joga volt-e a saját túlélése érdekében megvonni tőle a gyógyszereket, az élelmet, az ápolást! Mert ezt tette! Nézze, kapitány úr! Tekintetes magisztrátus! Nem akármilyen írás ez. Szép, kalligrafikus, amilyen az olyan emberé, aki ad a kulcsinre. Hiszen tanítványai vannak! Minden betűje olvasható! Akkor is, ha fáradt, akkor is, ha lelkében vad viharok dúlnak. Ha vulkán morajlik benne!

Körössy Boldizsár: Zavaros okfejtés. Tiltakozom! Tekintetes magisztrátus, tiltakozom! A napló az enyém, de az az inkriminált mondat pillanatnyi megingás. S ha nem veszik el tőlem, senkinek sem jut a tudomására. El kellett volna égetnem. Akkor most nem állnék itt!

Városkapitány: Súlyos a vád: meggyilkolta a feleségét. Itt a corpus delicti, amely szerint ezt beismeri. Most mégis tagadja, professzor úr! Azonban nincs tanú. Sem az igenre, sem a nemre. Mi történt valójában? Ezt bogozzuk már hetek óta.

Bódi bácsi (odahúzza a széket az íróasztalhoz és leül rá): És ezt fogják bogozni még hetekig, mert nem néznek szembe a tényekkel.

Körössy Boldizsár: Nem? Hiszen folyton-folyvást a tényekről beszélek! Egy titkos írás félresiklott megjegyzése nem lehet ok a vasra veretésre! Engem bilincsben! Ha meglátnának a diákjaim! A nemzedékek, amelyeknek a rómaiak szilárd erkölcséről beszéltem!

Városkapitány (magában töprengve): Talán tényleg nem kellene ennyire megaláznia...

Körössy Boldizsár: Mit szólna hozzá szűkebb hazánk babérkoszorús költője? Találkoztam vele ifjúkoromban. (Kihúzza magát.) Hogy' zengett a lantján! „Romlásnak indult hajdan erős magyar!” Vagy a vers másik sora: „Így minden ország támasza, talpköve a tiszta erkölcs.”

Bódi bácsi: Berzsenyi?

Körössy Boldizsár (rövid időre a katedrán képzele magát): Hogyhogy nem vágja rá egyből! Bizonytalankodik?

Városkapitány: Jó, jó, ez nem ide tartozik.

Bódi bácsi: Kevés memoritert tanultunk annakidején. (Körössyhez.) Csak kíváncsi voltam az ön véleményére, tanár úr.

Körössy Boldizsár: Berzsenyi Dániel: A magyarokhoz.

Bódi bácsi: És ön tudja?

Körössy Boldizsár (*nagy lélegzettel*): „Romlásnak indult hajdan erős magyar!”
(*Elakad.*)

Bódi bácsi: Lám, lám, a tanár...

Körössy Boldizsár: Ilyen lelkiállapotban! Hogyan gondolhatják, hogy hibátlanul el tudom szavalni! Nincsenek belátással, mint a haszontalan kölykök az utolsó padban. Úgy skandálták, hogy „hajdan erős agyar”.

Városkapitány: Én is annakidején, de most nem erről beszélgetünk a professzor úrral.

Körössy Boldizsár: Ilyen a tanár sorsa. Nekem különben sosem kellett ezt a verset végigmondanom, arra ott voltak az eminensek. Azok fújták. Betanítottam nekik.

Bódi bácsi: Elnézést a kis kitérőért. Folytassuk. Tehát a napló...

Körössy Boldizsár: Amit írtam, azzal csak Istennek tartozom számadással!

Városkapitány (*felmutat a fészületre*): Mi is az ő nevében ítélkezünk.

Bódi bácsi: Ha ítélkeznének. De nem teszik! Ez a kiragadott mondat csak summázata a folyamatnak! .

Városkapitány: Elég! Ez a napló haszontalan írás. Ajtónálló, vegye le a bilincset a gyanúsítottról.

Ajtónálló: Igenis. (*Megteszi.*)

Városkapitány (*Bódi bácsinak*): Szerepet játszik. Nem őszinte. Mint rossz tanár a katedrán. Kedvem lenne kifigurázni, mint némelyik elődjét diákkoromban.

Körössy Boldizsár: Köszönöm, kapitány uram, köszönöm!

Városkapitány: Védekezzen szabadlábbon, professzor úr. — Ha bűnös, szenvedjen a lelkiismeretétől.

Bódi bácsi: Eh, így semmire sem jutunk. (*Feláll, megkerüli az asztalt, maga elé húzza a naplót, becsukja.*)

Városkapitány (*meglepődve*): Uram! Milyen címen?

Bódi bácsi: Az utókor jogán. Nekünk nagyobb a rálátásunk az egészre!

Városkapitány: Úgy!? No, majd meglátjuk. — Utókor. Mit tudhat az utókor!

Bódi bácsi: Az igazság örök. Nem szabhat neki határokat az ember végeessége! Tehát figyeljenek ide. (*Türelmetlenül lapozni kezd a vaskos könyvben. Önmagának.*) Nem. Nem. (*Nagy diadallal lecsap az egyik lapra.*) Itt kezdődik!

(*A városkapitány és a tanár közelebb hajol.*)

Bódi bácsi: Látják ezt a csonkolt papírt, ezt a csíkot? Innen hiányzik egy lap! Eltávolították. Mégpedig utólag. Miért mondom, hogy utólag? Mert az előző oldal szövege nem folytatódik!

Városkapitány: Nocsak. Nem folytatódik? Hogyan lehet az.

Bódi bácsi: Csilla, jöjjön, segítsen, legyen szíves.

2. jelenet

Csilla (*átjön a sötét 1. képből*): Mi ez?

Bódi bácsi: Ez Körössy Boldizsár naplója 1848-ból. Teljes terjedelmében. Illetve éppen ez az, hiányzik belőle legalább egy lap.

Csilla: Nem ismerem. Nem tudom, mit mondjak. Hiányzik, azt látom.

Bódi bácsi: Én *tanulmányoztam* ezt a naplót. *(Rámutat az előző oldal aljára.)* Jól olvasom szemüveg nélkül? „... a hosszadalmas vizitet bevégezve az orvostudor aggodalmas arckifejezéssel félrehívott a szoba sarkába, a beteg hallótávolságán kívülre és azt suttogta nekem...”

Városkapitány *(elgondolkodva sétál az előtérben, majd leül a félrehúzott karosszékére, hátradől és a mennyezetet vizsgálja, mintha az egészséghez semmi köze sem lenne).*

Csilla *(Bódi bácsival együtt olvas):* „...a beteg hallótávolságán kívülre és azt suttogta nekem.” Hol a folytatás? Ez itt fenn már egészen más, még az írás is nyugodtabb.

Bódi bácsi: Tanár úr, hol a folytatás?

Körössy Boldizsár: Nincs?... Valóban nincs. *(Elmélyülten tanulmányozza a naplót.)* Már emlékszem. A macskám felugrott az íróasztalomra és ledöntötte a kalamárist. Éppen a folytatásra.

Bódi bácsi: Ezek a macskák! Nem tartja nevetségesnek ezt a magyarázatot *(Gúnyosan.)*, professzor úr?

Körössy Boldizsár: De kérem, én komolyan beszélek.

Bódi bácsi: Haha! Deus ex machina. Nem, nem, tanár úr, nincsenek véletlenek, csak meg nem magyarázott esetek. Figyeljen ide, én most megmagyarázom azt, amit nagyon jól ismer, csak nem akar az igazságszolgáltatás előtt bevallani.

Városkapitány: Erre kíváncsi vagyok. Győzzön meg, hogy a professzor úr bűnös. Ha sikerül a bizonyítás, visszatetem a bilincset. Áll az alku? Most mutassa meg, tisztelt Utókor, hogy mit tud. *(Visszahúzza a karosszékét az asztalhoz. Ujjaival dobol az asztalon.)*

Bódi bácsi: Attól tartott, hogy a napló illetéktelenek kezébe kerülhet. Mondjuk, a felesége nővérének a kezébe. Aki az itt lakó fiát jött meglátogatni, s maradt néhány napig azzal az ürüggyel, hogy segít a háztartásban.

Körössy Boldizsár: Hosszabb ideig tartózkodott a házamban. Úgy emlékszem.

Bódi bácsi: Nézze, én a naplójából veszem. Remélem, igazat írt.

Körössy Boldizsár: Igazat. Mindig az igazat. Végig az igazat.

Bódi bácsi: Ezt feltételezem önről.

Körössy Boldizsár: Fogadjuk el azt, amit akkor írtam.

Bódi bácsi: A sógornőjével nem szívelhették egymást. Számos helyen ad ennek hangot, tanár úr. *(A Városkapitányhoz.)* Mondhatom?

Városkapitány: Nem látom tisztán, hova akar kilyukadni?

Csilla: Éppen itt is...

Körössy Boldizsár: Amália jött ellenőrizni, hogy jól tartjuk-e a fiát.

Bódi bácsi: Nos, a hiányzó lapon minden biztonnal az állt, hogy felesége állapota az orvostudomány akkori állása szerint reménytelen. Ezt tanár úr beírta a naplójába, de nem mondta el sem felesége nővérének, sem a betegnek.

Csilla: És miért tépte ki?

Bódi bácsi: Megzavarták, nem maradt sok ideje, vagy felindulásában, a lapot kitépte, összegyűrte és feltételezem, hogy elégette. Csak kis szakadás árulkodik erről az ollóval kiegyenesített tövön.

Csilla: Igen, vajon mit jelentsen ez?

Városkapitány: Furcsa. De mi következik ebből?

Bódi bácsi *(Körössyhez):* És ön mivel magyarázza?

Körössy Boldizsár: Gondolom, mikor vágtam az ollóval, az utolsó vágás nem ért végig és segítettem kézzel rajta.

Csilla: Bódi bácsi, ennyire nem kell belemenni a részletekbe. Végül is mit bizonyít ez a hiány? Azt, hogy a tanár úr megtudta az igazat: felesége menthetetlen.

Városkapitány: Tulajdonképpen ezt sem bizonyítja. Jól van, jól van, bizonyítja. De mi következik ebből?

Bódi bácsi: Éppen ez az. Amíg az orvos bízott a tudományában, az ápoló nem szegülhetett szembe vele. Nem, mert ha csak egy lépést kihagy, az orvos bevádolhatja őt gondatlanságért. Ez a vádló most kiesett.

Csilla: Maradt a sógorasszony.

Bódi bácsi: Maradt a sógorasszony. Számított rá, hogy a sógorasszony, amíg ő az iskolában tanít, belelapoz a naplóba, s rájön, hogy húga napjai meg vannak számlálva. Nem érti, hogy ezt az orvosi közlést ő miért nem tudhatta meg?

Városkapitány: Valóban, miért nem?

Bódi bácsi: Én csak egy magyarázatot látok. Körössy Boldizsár gimnáziumi tanár, vagy ha úgy jobban tetszik: professzor úr, ekkor határozta el, hogy ezentúl nem ápolja tovább a feleségét. Csak annyira, amennyire a látszat fenntartása megköveteli tőle. Lemond róla, túléli őt. Meg kell nézni, hogyan cselekedett ezután. És lám, máris itt a második bizonyíték bűnösségére.

Körössy Boldizsár: Bizonyíték? Mit ki nem bír ez a szegény napló!

Csilla: Van valami bejegyzés? Megtalálja?

Bódi bácsi: István, a lehetséges következő áldozat, az élő bizonyíték! Kapitány uram, hívassa be. Volna néhány kérdésem hozzá.

Városkapitány (metsző gúnyval): Ahogy parancsolja. *(Kiszól az oldalajtón.)* Ajtónálló! Vezesse elő István urat.

Csilla: Ő a tanár úr sógorasszonyának a fia?

Körössy Boldizsár: Szerencsétlen. Kis pulyaként leesett a padlásról, azóta csak pislákol benne az értelem. Feleségem szájalomból magához vette, remélvén, hogy a környezetváltozás javít rajta, meg hát a rossz körülmények közé került nővérén is segíteni akart a jó lélek. Ámde én, mikor rám szakadt az özvegyi sor, sőt már előtte is...

3. jelenet

Ajtónálló (bekíséri Istvánt): Jelentem, nehéz volt megtalálnom.

István (egyenesen az asztalon álló gyertyatartóhoz megy és merőn nézi az égő gyertyát): Ég. Gyertya. Hehehe. *(Elfújja.)* Jaj, sötét lett, félek.

Bódi bácsi: Figyeljen rám, István úr!

Városkapitány: Világot!

Ajtónálló: Igenis, tekintetes úr. *(Kintről hozott gyertyával meggyújtja az asztalon lévő.)* Ki oltotta el? Az István úr? Hogy mire nem képesek az emberek. Engem ilyen fáradságra kényszeríteni... Még jó, hogy kint égett egy. *(Kimegy.)*

4. jelenet

Körössy Boldizsár: Kiszabadult a kis szobájából, most játszik. Mindene megvolt. Azért mert kicsi a szoba? Istenem! És enni is kapott, rendesen, de telhetetlen! Semmit sem lehet rábízni, csak lopja a napot, pusztítja az élelmet. Egy fizetésből orvostudort, patikust, rokont ellátni! István, figyelj a bácsira. *(A Városkapitányra mutat.)*

Városkapitány: A panasz szerint disznóólban tartották, s moslékon etették. *(Istvánhoz.)* Mit szól ehhez?

István: István éhes.

Körössy Boldizsár: Örökké éhes. Csak nem hisz ennek a szerencsétlennek?

Bódi bácsi: István úr, mikor látta utoljára a nagynénikéjét? *(Körössy Boldizsárhoz.)* Hogy nevezte az ön feleségét a fiatalúr?

Körössy Boldizsár *(zavartan):* Azt hiszem Mária néninek.

Bódi bácsi: Mikor láttad Mária nénit?

István: Tegnap. Adott enni. István éhes.

Városkapitány *(nevet):* Tegnap! Egy szavának sem adok többé hitelt! Tegnap! Hol volt már a nagynénije tegnap!

Bódi bácsi: Ne a szavaknak, a tényeknek adjon hitelt. És a tényeket rögzítő naplónak! Csilla, innen legyen szíves.

Csilla: „Rég megérett arra, hogy a bolondok házába vitessem. Szegény feleségem mindig ellene volt, de most már nem szólna semmit, talán nem is hiányolná.”

Bódi bácsi: Ez az. A tanár úr tudja, hogy a felesége nem parancsol többé. Neki viszont teher ez a szerencsétlen fiú, tehát el akarja távolítani. Eltenni láb alól? Az anyja bármikor felfedezheti. De ha elviteti, még azt is mondhatja, hogy szegény feleségének ez volt a végakarata. Az anyja gyakorlatilag lemondott róla, hazavinni amúgy sem akarta volna. Végül neki is csak jó. Hidegvíz-kúra. Vagy meggyógyul, vagy nem bírja ki.

Csilla: Ennyire kegyetlen lett volna?

Bódi bácsi: Ennyire. És akkor én legyek, legalább lábjegyzetben, vele szemben könyörületes?

Csilla: Minden emberben van önzés. Azért még lehet alapjában véve jó lélek. Nem én mondtam.

Bódi bácsi: Én mondtam, de nem rá.

Csilla: Csak ne lennék ennyire álmos. Későn feküdtem, korán keltem...

Városkapitány: Van még kérdése az úrnak?

Bódi bácsi: Hozzá? Nem. De a naplót még ne csukja be! *(Keres valamit.)*

Városkapitány: István úr, elmehet. — Ajtónálló!

5. jelenet

Ajtónálló *(bejön).*

Városkapitány *(az Ajtónállóhoz):* Kísérje ki.

Ajtónálló *(Istvánhoz):* De most nem a disznók közé, hanem haza.

(Elmennek, de Ajtónálló csak résnyire húzza be maga után az ajtót, hogy jobban hallja a tárgyalást.)

6. jelenet

Városkapitány: Mit mondott?

Körössy Boldizsár: Csak azt, hogy hazakíséri.

Városkapitány: Az idő előrehaladt...

Bódi bácsi: Várjon. Ezt még meg kell hallgatnia. *(Olvas a naplóból.)* „Ma abbahagyjuk az orvosságok szedését. Nincs semmi értelme. Isten kezében vagyunk. Mária nemsokára meg fogja látni az Urat. És az angyalok karát.”

Városkapitány: Megható. Igazán megható.

Bódi bácsi: Most is a sógorasszonyra figyel. Nem úgy írja le, ahogy gondolja. De a lényeg benne van: abbahagyta a gyógyszerek adagolását.

Városkapitány: De hol van itt a tettes? A magisztrátus bizonyára felmenti, én is levettem a bilincset a kezéről. Vesztésre áll, uram.

Bódi bácsi: Várjon. Lehull az álarc. Itt a vége: „Meghalt. Még élhetett volna, de nem hittem, hogy lehet rajta segíteni! Ha azt az orvosságot beadom neki, még ma is élne! Én öltem meg őt!”

Körössy Boldizsár: Nem így akartam! Miért tettem ezt?... *(Kezébe temeti az arcát.)*

(Mind — más-más okból — egy darabig szótlánul figyelik Körössyt.)

Csilla *(őszinte megdöbbenéssel):* Egy tiszta lélek önmarcangolása.

Városkapitány *(együttérzéssel):* Ez a kétségbeesés bizonyítéka. És ha megkaparnánk, miért volt ez a vád ellene? És ki vádolja és hogyan? Még az is lehet, hogy valakivel helyet cserélne a vádlottak padján! — Hm, tényleg. *(Felderül.)*

Körössy Boldizsár: Nem, nem! A vád igaz! Kapitány úr! Én öltem meg őt!

Bódi bácsi *(diadalittasan áll a városkapitány elé):* No, mit mondtam?

Városkapitány *(nem törődve Bódi bácsival, a tanár vállára teszi a kezét):* Kérem, nyugodjon meg, nagy tekintetű professzor uram. — *(Mindenkire.)* A kihallgatást elnapolom. A legközelebbi alkalomra vezessék elő István urat és édesanyját.

7. jelenet

Ajtónálló *(belép):* Igenis.

Városkapitány *(Bódi bácsihoz):* Remélem, nincs ellene kifogása? — Tisztelt Utókor!

Bódi bácsi *(uralkodik magán és csak vállat von):* Ahogy tetszik. *(Most ő sétál fel és alá.)*

Ajtónálló *(kis idő múlva):* A napló marad?

Városkapitány: Természetesen. Igen. *(Ajtónállóhoz.)* Várjon csak?

Ajtónálló: Tessék, parancsára.

Városkapitány: Holnap a professzor úr is legyen kéznél.

Ajtónálló: Igenis.

Városkapitány *(derülten, Bódi bácsihoz):* Kezd érdekelni az ügy.

Vége az I. résznek

II. RÉSZ

I. kép

(A helyszín azonos az első rész 2. képével.)

1. jelenet

Ajtónálló (*bejön és fitymálva körülnéz*): Micsoda szemét! Hát senki se törődik ezzel az épülettel? Gondoskodjon róla a városkapitány úr, hogy a fogdából idevezényeljenek néhány rabot. Fúj, ez is csupa por. (*Végighúzza az ujjait az asztal lapján.*) És ehhez az asztalhoz ül nap mint nap a tekintetes úr! Mert hogy én hozzá nem nyúlok a söprűhöz, meg a törülőhöz az biztos, Isten engem úgy segítjen. Én ajtónálló vagyok, nem pedig takarító. — Hopp! Korszakalkotó ötlet! Úgyis már régóta várnak odakint ezek a szerencsétlenek. Könnyíték a gondjukon. (*Kimegy.*)

2. jelenet

Ajtónálló (*balkezeiben söprű, jobbával Istvánt taszigálja előre*): No már most. Tessék, itt a söprű. Sohasem volt még a kezében? Nos megmutatom. (*Bemutatja.*)

István (*segélyt kérően néz az ajtó felé*): Söprű?

Ajtónálló (*rákiált*): Nincs segítség! Csinálni kell! Innen oda, innen oda! (*Kiszól az ajtón.*) Maradjanak csak, hamar végzünk.

István (*csinálja, de értelem nélkül*): ... oda! ...oda! (*Élvezi.*)

Ajtónálló (*hátratett kézzel fel-alá járkál*): Ugye, hogy megy? (*Az előszoba felé*.) Az ilyenek nem beszélnek vissza. Micsoda ötlet. Van itt egy kis ész!

István (*egyre vadabbul és mindig ugyanott söpör*): Innen oda, innen oda.

Ajtónálló (*újság kerül a kezébe.*): Hát ez... Pesti Hirlap. (*Kényelembe helyezi magát a városkapitány nagy karosszékében. Időnként vezényel Istvánnak, de különben az újsággal van elfoglalva.*) No mit ír ezúttal Kossuth apánk. A jobbágyokat fel kell szabadítani. Hm. Aztán ki termeli meg a kenyerünket? Szólásszabadság. Az bizony jó lenne otthon is. Rablás, útonállás, gyilkosság. Tele van az újság ilyen tudósításokkal. Hova sülyedtünk. Amikor gyerek voltam, hírből sem hallottunk a betyárokról. Most meg tele van velük az erdő, meg a puszta. — Lám. Sorozás lesz. Vigyék csak azt a sok naplopót a seregbe.

István (*kifulladt, leáll*): Söprű?

Ajtónálló: Jönnek a horvát martalócok. Mi marad meg a nyomukban! (*Észreveszi, hogy István leállt.*) Csináljad, a teremburáját! Rögvest itt a városkapitány! Az ám a nagyúr!

István: Igenis! (*Söpör.*)

Ajtónálló: Helyes a válasz. (*Megint beletemetkezik az újságba.*) Micsoda világ! De ez a szólásszabadság, ez azért valami. Megmondom legközelebb a városkapitány úrnak, hogy vezényelje ki ide a rabokat takarítani. Így, ahogy én vezényeltem. Kíváncsi vagyok, mit szól hozzá. „András fiam, tökéletesen igazad van, hogy ez nekem eddig nem jutott eszembe! Ezentúl te leszel az én tanácsadóm.” (*Visszateszi az újságot az asztalra, felcihelődik és a színpad előterébe megy.*)

István (*bambán követi a tekintetével*).

Ajtónálló (*rávall*): Az asztal alatt is! — Milyen lehet az az utókor? (*A színpad előterébe lép.*)

István (*nekilát, most mindent az ellenkező oldalra söpör, úgy hogy nincs benne sok köszönet*).

Ajtónálló: Milyen lehet az az utókor? A múlt is gyönyörű, a jövő is szép, csak a jelennel nem vagyunk megelégedve. Valami rémlik. Régebben hallottam, vagy ezután fogom hallani, hogy a szomszéd kertje mindig zöldebb? Ám ha olyan nagyon jó a jövő, miért látogat meg bennünket onnanfelől a türelmetlen úr. Fel nem foghatom. — Maradjon mindenki a saját bőrében. A professzor tanítson, a város kapitánya csibukoljon, az ajtónálló meg söpörtessen. (*Visszasétál a szoba közepére.*)

István (*majdnem elsöpri az Ajtónállót*).

Ajtónálló: Vigyázz, te kölyök! Tudod te, hogy ki vagyok én? No most behozzuk a padot. (*Behozzák.*)

István (*túlságosan erőlködik*).

Ajtónálló: Csak nem nehéz? (*A padot igazgatja.*) Most jó. Kimehetsz.

István (*kimegy*).

3. jelenet

Ajtónálló: Már hallom a tekintetes úr lépteit. (*Rendbeszedi magát és a berendezésen is igazít.*) Micsoda szemetet halmozott össze ez a kölyök! Csak nem hagyhatom így! (*Az egészszet a sarokba söpri és eléje állítja a söprűt.*)

4. jelenet

Városkapitány (*kintről*): Jó reggelt. Minden rendben?

Ajtónálló (*mélyen meghajol*): Mély tiszteletem, városkapitány úr!

Városkapitány (*bejön, a padra mutat*): Ide ültesse őket. A professzor urat, az úrhölgyet és a fiát. De nem egyszerre. Majd ahogy szólok. (*Letelepszik az asztala mellé.*)

Ajtónálló: Az az úr is jön?

Városkapitány (*szórakozottan belelapoz a naplóba, majd elégedetten dörzsöli a kezét*): Ma dülőre visszük az ügyet.

Ajtónálló (*szünet után, erőt véve magán*): Tekintetes uram, az az úr is jön?

Városkapitány: Ki ismeri közülünk a jövőt? No, menjen András és vezesse be az özvegyasszonyt.

Ajtónálló (*kimegy és beengedi a már készenlétben álló Özvegyet*).

5. jelenet

Özvegy (*kezénél fogva húzza maga után István urat*): Köszönj szépen a kapitány úrnak, István. (*Lesújtó pillantással méri végig Ajtónállót.*)

István: Mama, éhes vagyok.

Városkapitány: Ajtónálló! Csak az özvegyet kérttem!

Ajtónálló: Nem akarta otthagyni.

Özvegy: Kapitány úr, engedelmet, az előbb ez az ajtónálló...

István: Éhes vagyok. (*Meglátja a sarokban álló söprűt, felderül a képe.*) Söprű?

Városkapitány: Vezesse ki a fiatalembert.

Ajtónálló: Igenis. *(Kivezeti Istvánt.)*

6. jelenet

Özvegy *(az asztalra téved a tekintete):* A napló!

Városkapitány: Honnan ismeri, asszonyom?

Özvegy *(zavartan):* Hát, nem is tudom. A sógorom...

Városkapitány *(élesen):* Ez a napló a nyomozás megkezdéséig sógorának a szekreterjében volt elzárva. Elvben senki sem tudhatott róla, senki sem vehette kézbe addig, amíg az igazságszolgáltatás a házkutatás során le nem foglalta.

Özvegy: A házkutatás!

Városkapitány: Hallgassuk meg e tekintetben Körössy Boldizsárt. Ajtónálló, vezesse elő a professzor urat!

7. jelenet

Körössy Boldizsár *(bejön az Ajtónállóval):* Hivatott.

Ajtónálló *(megáll az ajtóban):* Micsoda nyüzsgés! *(Megtörli a homlokát.)*

Városkapitány: A naplójához bárki hozzáférhetett?

Körössy Boldizsár: A szekreteremben volt bezárva. A kulcs pedig ...

Városkapitány: A kulcs az írómappa alatt.

Körössy Boldizsár: Nem, kapitány úr, azt én mindig az oldalsó kis fiókban tartottam.

Városkapitány: Úgy!? Mit szól ehhez asszonyom?

Özvegy: Én? Miért én?

Ajtónálló *(kimegy).*

8. jelenet

Bódi bácsi *(a nézőtér felől be):* Asszonyom, ön vette magának a bátorságot és sógora rejtett iratai között, tanítási idő alatt, keresett valami végrendeletfélét vagy eltartási szerződést. Olyat, ami a fiára vonatkozik. Helyettük ezt a naplót találta. Belenézett. Mint a nők általában a könyveket, ön is a végéről kezdte. Ennyi elég volt ahhoz, hogy megfogalmazza a vádat. Annyira felizgatta magát, hogy elfelejtette a fiókba tenni a kulcsot. A mappa alá rejtette.

Városkapitány *(Bódi bácsihoz):* Még mindig nem tett le az elméletéről? No jó. Készüljön föl a pengeváltásra.

Bódi bácsi: Újult erővel, városkapitány uram. Újult erővel. *(Körössyhez.)* Tehát?

Körössy Boldizsár: Amikor hazaértem, látnom kellett, hogy valaki kutatott az irataim között. Azt hittem, hogy a cseléd kíváncsiságból, vagy mert pénzt remélt. Azonban bizonyosságot szereztem róla, hogy nem ő volt.

Városkapitány: Mit tett vele?

Körössy Boldizsár: Annak rendje és módja szerint megfenyítettem.

Városkapitány: Helyes, többet nem is jött elő. Még az igazságszolgáltatás embereinek sem nyitott ajtót.

Körössy Boldizsár *(az özvegyhez):* Köztiszteltben álló özvegyasszony létedre iratok után kutatsz a távollétemben. Mint valami betörő!

Özvegy: Boldizsár! Tudod, hogy mit kerestem! A kérvényt, amelyet azért írtál, hogy a fiamat mint ön- és közveszélyes örültet zárják intézetbe! Emlékezhetsz! Előző este...

Körössy Boldizsár: Előző este közöltem veled, hogy a változott körülmények miatt nincs módom fiadat továbbra is házamban tartani, s legjobb, ha magad is távozol vele együtt. Ezt mondtam, nem más.

Özvegy: Ezt? Megfenyegetted, még aznap este megírod a kérvényt, hogy zárják be Pistikét a bolondok közé, engem meg felszólítottál, hogy a legrövidebb időn belül hagyjam el a házadat!

Körössy Boldizsár: És te, ahelyett hogy csomagoltál volna, nekiestél a szekreteremnek, hátha találsz feleségemtől végrendeletet, amely számodra kedvező hagyományokat tartalmaz.

Városkapitány (maga elé): Végrendelet? Ez új momentum. (*Hangosan.*) Nyugalom. Mostantól kezdve én beszélek. És csak az szólaljon meg, akit kérdezek. Üljenek le.

(*Körössy Boldizsár és az özvegy leülnek a padra.*)

Városkapitány (Bódi bácsihoz): Jó lesz ez így, uram?

Bódi bácsi (fel-alá járkál a színpad előterében): Attól függ, hogy mit akar kihozni belőle. Ez egyelőre zűrzavaros rémdráma.

Városkapitány: Én úgy látom, hogy az özvegyasszonyról minden feltételezhető. Gyűlöli a sógorát, s anyaoroszlánként védelmezi a fiát. A fia érdekeit. Elképzelhető, hogy eltenné láb alól a professzort, de ha az igazságszolgáltatás segít neki, annál jobb. Ha tettesnek kiáltom ki Körössyt, s kivégzik, vagy legalábbis (*Gúnyosan.*) hosszas távollétre ítélik, nemcsak megszabadul tőle az özvegy, hanem gyakorlatilag övé lesz a szép családi ház. Nem akarok beszélni ebbe a kelepcebébe.

Bódi bácsi: Ne felejtse el, kapitány uram, hogy én írom a szerepét. Én pedig azon vagyok, hogy bebizonyítsam, a tanár a bűnös.

Városkapitány: Ön írja? Méghogy ön. — És miért ragaszkodik annyira hozzá? Kijé önnek ez az ember?

Bódi bácsi: Majd ha lezártuk az egész ügyet, elmondom. Ne gondolja, hogy mereven ragaszkodom az elképzelésemhez. (*Belekarol a kapitányba. Fel-alá járkálnak az előtérben.*) Ez az esti jelenet kulcsfontosságú.

Városkapitány: Magam is azt hiszem, hogy nem jelentőség nélkül való.

Bódi bácsi: A kiindulásban tehát egyetértünk. A temetés után vagyunk. Mondjuk másnap. A rokonság már eltávozott.

Városkapitány: A halotti tor?

Bódi bácsi: Azon is túl vagyunk. Voltaképpen nem lényeges, hogy melyik nap, de lényeges, hogy az özvegy, mint legközelebbi rokon, azért marad még, mert részben a fia miatt, részben mindenképpen tárgyalnia kell a sógorával az anyagi ügyekről. Igaz?

Városkapitány: Igaz. A cseléd a lakás eldugott sarkában. Rokon, ismerős sehol. Számomra sajnálatos dolog, hogy egy árva tanú sincs a közelben. Illetve egy, a fiú. Sokat érek vele.

Bódi bácsi: Este van. Lehet késő este is. Az özvegy bekopogtat a sógorához. Mikor kopogtathat be a sógorához? Miután lefektette már a fiát. Kezdjük. Jó? Csilla,

hallgassa ezt meg, tanulságos. *(Csönd jobbról, az 1. kép felől.)* Úgy látszik, elaludt. No nem baj, majd utána elmesélem neki.

Városkapitány: Körössy professzor úr, szíveskedjék ideállni. Szembe a sógorasszonyával. Játsszák el, hogyan zajlott le az az esti purparlé. Még egyszer leszögezem, arról az esti beszélgetésről vagy nevezzük akárminek, van szó, amikor még senki sem kutatott a szekreterben. Mi történt akkor, hogy ilyen tragikus lett a folytatás? Panasz a tekintetes magisztrátushoz, illetve hozzám, emberölés gyanúja. És még mi minden.

Özvegy: Mikor István már nem nyûgösködött tovább, kiosontam a szobájából és bekopogtattam Boldizsárhoz. A neszezéséből úgy ítélt meg, hogy bent van, de nem szólt.

Körössy Boldizsár: Hogy szóltam volna? Hiszen nem hallottam semmiféle kopogtatást sem. Bejött, mit bejött, berontott Amália, s megállt az ajtóban. Én a szekreter előtt ültem. Éppen a számadást csináltam a temetésről és a halotti torról.

Városkapitány: Annyira belemerült a munkájába, hogy nem vette észre sógornője érkezését. Azt mondja: berontott.

Körössy Boldizsár: Úgy van. Miattam akármit is csinálhatott volna.

Városkapitány: Akármit is? Ha mondjuk a kezében van...

Özvegy: Mit tételez fel rólam? Különben mi lett volna a kezemben?

Városkapitány: Ugye, milyen zavarba jött?

Bódi bácsi: Kapitány uram, ez kissé erős.

Városkapitány: Ne felejtse el, hogy akkor még nem tett panaszt a sógora ellen. Megfordulhatott a fejében, hogy leszámol húga elpusztítójával.

Bódi bácsi: Mire alapozza?

Városkapitány: Majd meglátja. Nem kanyarodunk el olyan messze.

Özvegy: De kérem, én keresztény nő vagyok. Keresztény és törvénytisztelő.

Városkapitány: Nem vonom kétségbe. Nem vádoló, csak hangosan gondolkodom.

Bódi bácsi: No nem, ebből nem lesz fordított Bánk bán — Gertrúd jelenet.

Városkapitány: A kecskeméti aktor drámai művében? A nagyúr megöli a minden hájjal megkent királynét, a fő méregkeverőt. Múltkor a kocsmában csapnivalóan játszták el a vándorszínészek. Olyan előadásra nekem nincs szükségem.

Bódi bácsi: Ne bonyolódjunk irodalmi vitába, még lesújt ránk a tanári pálca. Tovább, tanár úr, tovább.

Körössy Boldizsár: Én régóta tartottam tőle. *(Az özvegyre mutat.)* Hiszen olvashatta a naplóban, eltiltottam attól, hogy vezesse a háztartásomat. Pedig férje halála után szívesen beköltözött volna hozzánk. A legmerevebben elzárkóztam ez elől. Még a feleségem ellenében is!

Özvegy: Igazán?

Városkapitány: Ön a közvélekedés szerint mintaházasságban élt a feleségével. Miért gyűlölte annyira annak nővérét?

Körössy Boldizsár: Ő gyűlölt engem, mert nem tudta elfelejteni, hogy először az ő kezét kértem meg, aztán mégis a húgát választottam.

Városkapitány *(Bódi bácsihoz):* No, mit szól ehhez?

Özvegy: Kapitány úr!

Városkapitány *(csendre inti).*

Körössy Boldizsár: Gazdag, de beteges férjet szereztek neki a szülei, engem meg kikoszaráltak. Máriám azonban állhatatosan ragaszkodott hozzám, s így később oltár elé vezethettem.

Városkapitány: Professzor úr, ön most azt mondja, amit elvárnak öntől. Ha nem őszinte, nehezebben haladunk előre. Miért próbálkozott a húgánál?

Körössy Boldizsár: Mert már akkor láttam, hogy nővére szépsége mögött gonosz lélek lakozik.

Városkapitány (*elégedetlenül ingatja a fejét*): Már akkor, amikor udvarolt neki? Ne mondja!

Bódi bácsi: Ezt is én írtam? Mintha eltérnénk a tárgytól.

Városkapitány: Erre nekem lenne szükségem, már megbocsásson.

Bódi bácsi: Aha, mindjárt beigazolódnak a gyanúja, hogy az özvegy vágta el húga életének a fonálát. Legalábbis elképzelhető. Ilyenek ezek a méregkeverő boszorkák. No jó.

Városkapitány: Nem olyan egyszerű. Akármilyen is van a szavak mögött, tisztán szeretnék látni. Nem érzékeli, uram? Az ön malmára hajtom a vizet. Ha az asszonynak nem állt érdekében húga elpusztítása, akkor csak a férj maradna a tett végrehajtójaként, ha egyáltalán van olyan. (*Felderül.*) Különben miért ne? Köszönöm a segítséget. Az özvegy a sógorát talán csak irigyelte a boldogságáért, a húgát viszont valóban gyűlölnie kellett, hiszen elhódította előle az egykori kérőt.

Bódi bácsi: Szóval mindenáron emberölés. Ha nem a sógor, akkor a húga az áldozat. És ha nem a tanár a tettes, akkor jó lesz a sógornője is.

Városkapitány: Ha nem a naplóra támaszkodom, miért ne?

Bódi bácsi: Fegyverszünet. Térjünk vissza arra az esti beszélgetésre.

Városkapitány: Reméli, hogy azzal bizonyítékokat szerez a professzor bűnösségére? Most még visszaléphet.

Bódi bácsi: Ejnye, de biztos a sikerében.

Városkapitány: Már engedelmet, van némi gyakorlatom a kihallgatásokban.

Bódi bácsi: Ott hagytuk abba, hogy a tanár úr megpillantotta az ajtóban álló Amáliát, a sógorasszonyt. Mit tett ön ekkor, tanár úr?

Városkapitány (*magabiztosan mosolyog*).

Körössy Boldizsár: Erősen meglepődtem.

Városkapitány: Vagy inkább megijedt. Mert valami csillant a kezében.

Bódi bácsi: Ez részletkérdés. Menjünk tovább. Asszonyom, mit lépett ön ebben a sakkjátszmában?

Özvegy: Én akkor? Nem is tudom.

Bódi bácsi: Közbevetőleg. Amália asszony, ismeri-e azt a jellemzést, amit édesapja írt önről és házasságáról? Kapitány uram, ha a szándékokról nincs is bizonyítékom, de a tények egy részéről igen. (*Belső zsebéből füzetet vesz elő.*) Felolvasom: „a természet öt adományaival minden tekintetben bőven halmozta, tőlünk igen jó, s állapotjához illő nevelést nyert”, s miután egy évig sógoránál volt stb. stb., őt ennek s nejének hozzájárultával 17 éves korában ilyen és ilyen dúsgazdag földesúrnak nőül adta. Szerencsétlenségére. Ez is itt van. Leírja ennek a roncsnak a tivornyáit, eladósodását, a gyerekről is szót ejt. A férj semmilyen dorgálásnak, figyelmeztetésnek, kérésnek nem engedve folytatta önpusztító életmódját.

Özvegy: Szörnyű, miket éltem át.

Bódi bácsi: Sőt. „Rút magaviseletén sokszor neheztelő nején sokszor kegyetlenkedett is.”

Özvegy: Megvert, engem a gyöngé nő!

Bódi bácsi: De hát ugye a család előkelő volta önt maradásra bírta, bár apja hívta vissza a szülői házba. Evangélikusok lévén, a válás nem lett volna akkora probléma. Amikor férje belehalt életmódjába, az elhanyagolt gazdaság igen rossz karban volt.

Özvegy: Azóta se szedtem össze magam, pedig idestova egy évtizede.

Körössy Boldizsár: Most tizennyolc éves a fiad, tizenöt éve vagy özvegy és azóta nem tudtad rendbe hozni a vagyoni ügyeidet!

Városkapitány (Bódi bácsihoz): Számomra váratlan fejlemény: majdnem egyetértünk. A leírás érthetővé teszi az asszony viselkedését, s érveket szolgáltat elméletem alátámasztására. Beszéljük meg. — Uram, készen áll a hangos együttgondolkodásra?

Bódi bácsi: Természetesen. Tisztázzuk az ügyet.

9. jelenet

Városkapitány (kiszól): Ajtónálló! Mindenkit vezessen ki, s hagyjanak minket magunkra. Majd szólok, ha szükség van valamelyikükre.

Ajtónálló (engedelmeskedik).

Körössy Boldizsár (elsőnek hagyja el a termet).

Özvegy: Ne maradjak? Jaj, közben mit csinálhat István egyedül! *(Mivel senki sem hallgat rá, kimegy.)*

10. jelenet

Bódi bácsi: Kapitány uram, most már elismeri, hogy az utókor egyet s más jobban tudhat, mint a kortársak maguk?

Városkapitány: Hát ez a krónikaidézet valóban nóvum számomra, de lényegében nem mond többet, mint amit amúgy is megállapítottunk. Vagyis azt, hogy Szodoma és Gomorra ez a család.

Bódi bácsi: Viszont egyértelmű bizonyíték arra nézve, hogy, ad egy: Amália szép és tud annyit, amennyit a háziasszonynak tudnia kell. Ad kettő: beteg emberhez kötötte a sorsát. Ad három: férje halála után az elhanyagolt, tönkrement birtokon, kúriában maradt.

Városkapitány: Viszont napnál világosabb, hogy van szülői ház, ahol az asszony, gyermekével együtt, elférne. Hm. Ez baj. Mármint az én szempontomból.

Bódi bácsi: Azt nem olvastam föl, de tudom a krónikából, hogy a ház városon van.

Városkapitány: Van? Vagy volt. Most magam és elméletem ellen beszélek. Miért kell az özvegynek a Körössy-ház? Miért nem húzódik vissza a szülői fészekbe? A szülők alighanem már nem élnek, s a ház talán idegeneké.

Bódi bácsi: Nem lényeges, hogy hogyan és miért. Persze ha élnek a szülők és megvan a ház, netán rokon lakja, akkor értelmetlenné válik az ön feltételezése. Mi a csodának vágyakozna Körössy lakására. A tanár háza nem hiszem, hogy annyival vonzóbb lenne a sógorasszonyának, mint a saját szülőháza. Ezt hagyjuk is.

Városkapitány: Ez az én vesszőparipám. Én felmenteném a professzor urat, viszont továbbra is gonoszabb tettekre tartom képesnek az asszonyt.

Bódi bácsi: Nem vitatom, csak mi a bizonyíték?

Városkapitány: Az egyértelmű, hogy a nő a naplóbeli bejegyzésekre vadászott másnap reggel a tanár úr szekreterjében. A fiára és a húgára vonatkozó bejegyzésekre.

Bódi bácsi: Én váltig a férfi magatartásának a nyitját keresem.

Városkapitány: Uram, végtére törhetjük ezen is a fejünket. Csak azt nem értem, hogy önnek miért olyan fontos az, hogy Körössy tanár úrból tettest faragjon.

Bódi bácsi: Hogy miért olyan fontos? Miért olyan fontos. Tulajdonképpen miért is olyan fontos?

Városkapitány: Mindennek megvan a maga elégséges oka. De ezé valahogy nem akar összejönni.

Bódi bácsi: Dehogyanisnem. Csak nehéz megfogalmazni nekem az Utókornak úgy, hogy ön megértse.

Városkapitány: Sajnos ebben nem tudok segítséget nyújtani. Önnek kell megtalálnia a módját. Hallgatom. Nekem van időm. *(Játszik az óraláncával.)*

Bódi bácsi: Ez az, ebben alapvetően különbözünk. Nekem soha sincs időm. De azért nekigyürközöm. Pályázatot írtam a napló alapján a tanár úrról. Ezzel nyertem, s most szó van arról, hogy könyv alakban megjelenik. Szeretném munkámat azzal befejezni, ami a naplóban már nincs benne. Felolvastam a végét.

Városkapitány: Igen, hallottam ilyen szellemi versengésekről. Arany János is nyert a Toldijával a Kisfaludy Társaság pályázatán.

Bódi bácsi: Aztán megírta a Toldi estéjét, meg a Toldi szerelmét.

Városkapitány: Igen? Erről nem tudtam.

Bódi bácsi *(szelíd felsőbbbséggel):* Az önnek, ahogyan most léteznek, még távoli jövő.

Városkapitány: Távoli. Ezt hagyjuk. — Tehát az kellene önnek, hogy ... olyan nehézkes ez az önözés. *(Közeledik Bódi bácsihoz.)* Én vagyok az idősebb, tegezzük egymást! Szervusz, öcsém!

Bódi bácsi: Szervusz, bátyám!

(Kezet ráznak, aztán egymás nyakába borulnak.)

Városkapitány: Majd megisszuk a pincében az áldomást. Hogyan is nevezhetlek?

Bódi bácsi: Boldizsár. Bódi.

Városkapitány: Nagyszerű. Ugyanaz, mint a professzor úr keresztnéve.

Bódi bácsi: Nem véletlen. Ugyanis — hm! oldalági ősöm. *(Lesüti a szemét.)* Én találtam meg a naplóját a padlásunkon, a levelesládában. Házunk pedig nem más, mint az, amelyben az inkriminált események zajlottak. Műemlék.

Városkapitány: Hát akkor, Bódi öcsém, ez főnyeremény a lottériában! Akár helyszíni szemlét is tarthatunk benne. Ne haragudj, hogy az imént Sodomát és Gomorrát emlegettem a családdoddal kapcsolatban, de őseinkről nem tehetünk. Hívj Ferenc bátyámnak.

Bódi bácsi: Ferenc bátyám, ezen én már réges-rég túl vagyok. A helyszíni szemlén és az ősök bírálatán is. És semmit sem találtam, ami közelebb vinne annak a rejtélynek a megoldásához, hogy hova tűnt a tanár. Te többet tudsz róla, mint én, hiszen birtokodban van a sógornője panasza, a lefolytatott vizsgálat jegyzőkönyvei és még bizonyára más egyéb is.

Városkapitány: Igazságod vagyon. De ha már itt tartunk, kedves öcsém, elárulok neked valamit.

Bódi bácsi: Csupa fül vagyok.

Városkapitány: Talán észrevetted. Erről a kihallgatásról nem készült jegyzőkönyv. Egy sor sem.

Bódi bácsi: Nem? Lehetséges ez? De hiszen akkor...

Városkapitány: A sógornő irománya valóban megvan. *(Előveszi a belső zsebéből.)* Itt van la. Vizsgáljuk meg szóról szóra, betűről betűre, hogy mi van benne?

Bódi bácsi: Jó, ahogy gondolod. De ne most. Eleget tárgyaltuk a te elképzelésedet, következzen most már az enyém.

Városkapitány: Szerinted erről a panaszról a professzor úr a mai napig nem tud. Ugye?

Bódi bácsi: Nem tud. Sőt én sem tudtam róla.

Városkapitány: Majd mindjárt kiderül, hogy te miért nem tudtál róla. — Akkor most megismertetjük vele. Méghozzá a sógorasszony jelenlétében.

Bódi bácsi: Mit akarsz ezzel elérni, Ferenc bátyám?

Városkapitány: Mind a ketten lelepleződnek.

Bódi bácsi: Gondolod?

Városkapitány (*kiszól az ajtón*): Ajtónálló! A tanár urat és az asszonyságot!

11. jelenet

(Körössy Boldizsár és az Özvegy belépnek.)

Ajtónálló (*megáll mögöttük*).

Városkapitány: Maga elmehet.

Ajtónálló (*kimegy*): Kintről is hallani.

12. jelenet

Városkapitány: Körössy Boldizsár, tudja ön, hogy a sógorasszonya ön ellen panaszt tett nálam?

Körössy Boldizsár: Panaszt tett?

Városkapitány: Felolvasom. „Tekintetes Városkapitány Úr! Alulírott özvegy Lábady Lajosné, született Kovács Amália vérző szívvel kéntelenítve vagyok felpanaszolni, hogy tudomásomra jutott: sógorom, Körössy Boldizsár gimnáziumi professzor lassú halállal megölte a feleségét. Az én húgomat. Erről írásos bizonyíték áll rendelkezésemre.”

Körössy Boldizsár: Miféle írás? Már megint a napló!

Városkapitány: Nyugalom! Folytatom. „Ezen kívül fiam életére is tört. Fiamat még megboldogult húgom, Mária, a professzor úr felesége fogadta magához, tekintettel nehéz anyagi helyzetemre, s fiam szellemi fogyatékoságára. Amikor megtámadta húgomat a halálos kór, Körössy professzor úr a fiamat kis kamrába zárta, s éhezettette.”

Özvegy: Így történt, hiába tagadod!

Körössy Boldizsár: Egy szó sem igaz belőle!

Városkapitány (*olvas*): „Ezt fiam eskü alatt vallotta.”

Körössy Boldizsár: Hahaha! A fiad és az eskü!

Városkapitány (*olvas*): „Ha kiderülne, hogy ezt a panaszt én írtam, s átadtam személyesen a kapitány úrnak, lehet, hogy az én életem is veszélyben forogna.”

Körössy Boldizsár: A te életed? ...Csak nem képzeled, hogy én téged...?

Városkapitány (*olvas*): „Kérem erre való tekintettel is sürgős intézkedését”. Stb. Stb. Ez már nem érdekes. (*Felnéz a papírból.*) Súlyos vádak, professzor úr.

Körössy Boldizsár: Én a köztisztviselőként álló tanár, sőt professzor, az ifjúság nevelője mint emberi mivoltából kivetkőzött szörnyeteg!

Özvegy: Kapitány úr, hiszen ő itt vallotta be ön előtt, hogy megölte a feleségét!

Körössy Boldizsár: Más az, hogy én mivel vádolom magam, és más az, hogy engem mivel vádolnak!

Városkapitány: Köszönöm. Elöttem most már tiszta az ügy.

Bódi bácsi: Állj. Ferenc bátyám. Még egy próba. Az utolsó. Játszassuk le azt az esti beszélgetést.

Városkapitány: Ha szükséged van rá, ám legyen. *(Körössyhez és az özvegyhez.)*

Bódi bácsi: Akkor nosza. Ide. Elénk álljanak. Úgy. Nos? Ki kezdte?

Városkapitány: Az elején már túl vagyunk. A professzor úr föláll a szekreter mellől. Asszonyom szembefordul vele. Beszéljenek.

(Csak ők ketten vannak megvilágítva.)

Özvegy *(Körössy Boldizsárhoz, felidézve a beszélgetést):* Boldizsár. Beszélünk kell a jövőről. Mindkettőnk jövőjéről.

Körössy Boldizsár: Máris? Alighogy eltemettük?

Özvegy: Tudtam, éreztem, hogy nem felejtettél el engem.

Körössy Boldizsár: Hogyan is gondolod, hogy elfelejtettelek? Amália! Neked a férjed, a beteg fiad, nekem a foglalkozásom, a nevelő, a példakép, a látszat, a mintaházasság, aztán az ápolás keservei. Hogy gondolod? Egyetlen vigaszom a sötét hétköznapiakban, hogy talán még egyszer az életben boldog lehetek. Veled. És most, mikor egyszerre vége minden megpróbáltatásunknak és újra kezdhethetünk az életünket, most visszarettenek. — A világ!

Özvegy: A világ? Elköltözünk az én kis falusi kúriámba és nem törődünk a város nyelvével. Hidd el, hamar elfelejtenek. Nem vagyok még öregasszony. Te sem vagy öregember. Előttünk a boldog évek.

Körössy Boldizsár: És a fiad? Mit kezdünk vele?

Özvegy: Nekem is eszembe jutott. Volt néhány álmatlan éjszakám miatta.

Körössy Boldizsár: És mire jutottál?

Özvegy: Mit ér az ő élete. Haszontalan vegetálás. Meddig húzhatja még? Te már tudod, hogyan kell siettetni a véget.

Körössy Boldizsár: Amália! Te azt hiszed, hogy...

Özvegy: Nem *hiszem*, biztos vagyok benne. Láttam, amikor lépésről lépésre, fokról fokra abbahagyta az orvosságok adagolását. Láttam! Boldizsár, láttam! Érted?

Körössy Boldizsár: Emlékszel? Még élt a férjed. Az ágya mellett álltunk. Rájött a roham, átkokat szórt a világra és dobálta magát. Tehetetlenül néztem a szenvedéseit, s akkor észrevettem, hogy kezedben üvegcsé, szemedből a pokol lángja csap elő. A szájába öntötte a mérget. A rohamot hirtelen merevség váltotta föl. Mosolyogva mondtad: a mérge ismét hatott. Te tudod, hogyan kell valakit a másvilágra küldeni!

Özvegy: Senkinek sem szóltam, hogy megölted a feleséged!

Körössy Boldizsár: Nem szóltam, hogy megölted a férjed!

Özvegy: Mit akarsz ezzel a mesével?

Körössy Boldizsár: Mit akarok... De te, ha nem teszem meg a következő lépést, amire kérsz, sőt felszólítasz, akkor te lépsz. Panaszt teszel a magisztrátusnál! A kezedben leszek! Nem és nem! Egy gyöngye pillanatomban magam is úgy láttam, hogy megöltem a feleségem, legfeljebb a naplóm...

Özvegy: A naplód? Mint bizonyíték? Nem is tudtam, hogy naplót írtál!

Körössy Boldizsár: Mit mondtam? Napló? Amália! Most kezdek igazán félni tőled. A pokol tüze a szemedben. *(Hátrál.)* De én egészséges vagyok! Ne kívánj

tőlem még egy emberölést! Önvédelemből! Hogy megelőzzek! Szörnyeteg!
(*Fenyegetően közelít hozzá.*)

Özvegy: Boldizsár! Én a fiamról beszélek!

Körössy Boldizsár: Teljesen megzavarodtam! (*A fejét fogja.*)

Özvegy: A fiamról, a fiamról! Ébredj!

Körössy Boldizsár (*hosszas gondolkodás után, kiesve a szerepéből*): Akkor azt mondtam: — Nem lehetne inkább a bolondok házába zárni?

(*Teljes kivilágítás.*)

Városkapitány: Professzor létére ilyen közönségesen fejezte ki magát?

Körössy Boldizsár (*a Városkapitányhoz*): Legyen ideggyógyintézet. (*Ismét a felidézett beszélgetés szerint fordul az Özvegyhez.*) Még ma éjjel megírom a kérvényt a helytartótanácsához.

Özvegy: Akkor én megyek. Jó éjszakát. (*A Városkapitány felé fordul.*)

Városkapitány: Vége?

Körössy Boldizsár: Azt hiszem.

Özvegy: Nem emlékszem másra.

Városkapitány: Hm. Hát jó. A nyomozást befejezem. Kérem, várjanak kint. Ajtónálló! Kísérje ki őket. De odakint egy szót se egymáshoz! Megértettük? Jegyzőkönyvet veszünk föl az esetről.

Özvegy: Nem hagy minket soká egyedül?

Városkapitány: Az ajtónálló is ott lesz.

13. jelenet

Ajtónálló (*hirtelen bent terem*).

(*Özvegy és az Ajtónálló el.*)

14. jelenet

Körössy Boldizsár: Én is menjek?

Bódi bácsi: Miként gondolod, Ferenc bátyám?

Városkapitány (*fel-alá járkal, majd megáll a tanár előtt*): Szálljanak magukba. Mire való ez a gyűlölködés. Tanár úr, a latin és a magyar nyelv professzora, a város egyik díszje, a fiamat is tanította... Ante, apud, ad, adversus... Hiszen tudja. Most menjen szépen.

Körössy Boldizsár (*lassan elindul az ajtó felé*): A tanítványaim. Mit szólnak a tanítványaim.

Városkapitány (*a vállára teszi a kezét*): Várjon. Ne menjen üres kézzel. (*Az asztalhoz megy.*) Tessék, vigye haza. Az öné. A lelkiismerete van benne, szavakba rögzítve. Ez csak önre tartozik, nem az igazságszolgáltatásra. (*Kezébe nyomja a naplót.*)

Körössy Boldizsár (*kézbe veszi a naplót, magához szorítja, s elfordítja a fejét, hogy ne lássák a könnyeit*): Köszönöm, köszönöm, köszönöm. (*Kimegy.*)

15. jelenet

Bódi bácsi (*nyúlna a naplóért*): De... Micsoda fordulat! Szólni sem tudok. Erre nem számítottam!

(Percekig csönd.)

Városkapitány: Elég sok szörnyűséget hallottunk, mégis — érzésem szerint — még így is nagyon szelídre hangszerelték ezt az esti beszélgetést. Olyan hirtelen hagyták abba.

Bódi bácsi: Ez igaz. Nem értem az özvegyet. Miért akarta volna eltenni láb alól a férfit? Hiszen egykor udvarlója volt! Most pedig, annyi év után, végre szabad ember! És miért tiltakozik az ideggógyintézet ellen? Hiszen akkor ő is szabaddá válnék! Megszabadulna attól a szerencsétlen fiától, s élhetné világát a férfival akár ott, akár távoli kúriájában. Én azt gondolom, hogy mégis közös megállapodásra jutottak. Talán csókkal pecsételték meg a cinkos egyezséget.

Városkapitány (szinte vidáman): Ne-ne. És mindenki boldogan élt, míg meg nem halt. Nem írunk regényt.— Eddig minden úgy alakul, ahogy kifundáltam.

Bódi bácsi: El sem tudom képzelni, mi lesz ebből.

Városkapitány: Végjáték. Vagy vígjáték.

Bódi bácsi: Hol itt a humor? Már szinte együtt sírunk a szereplőkkel.

Városkapitány: Akkor mehetünk tovább?

Bódi bácsi: Nosza. Jövök még valamivel?

Városkapitány: Bezzeg, ha megírtam volna a jegyzőkönyveket, most fújnád, öcsém. Nos, ennyivel tartoztam az utókornak, hogy nem kötöttem az orrára, hogyan akartam rájönni az igazságra.

Bódi bácsi: Van itt még igazság?

Városkapitány: Mi az hogy van? Most fog előjönni! Készüljünk fel öcsémuram az utolsó lépésre.

Bódi bácsi: Én csak állok és bámulok.

Városkapitány: Arra most nincs időnk.

Bódi bácsi: Ezt te mondod?

Városkapitány: Végig kell gondolnunk a kérdéseket, amelyeket a professzornak felteszünk.

Bódi bácsi: Csak nem kezdjük előlről?

Városkapitány: Gondolj bele a helyzetébe. Beáll valahová a sarokba, a lehető legmesszebbre a sógornőjétől, háttal neki és azon tűnődik, hogy most írjon-e be mindent a naplóba, vagy majd otthon. Otthon se lesz egyedül, tehát előbb-utóbb tollat ragad.

(Mindketten várakozásteljesen figyelnek az ajtóra. Egy darabig csönd.)

16. jelenet

Ajtónálló (bejön): Kivihetem a tollat és a kalamárist?

Városkapitány: Ki kéri?

Ajtónálló: Az úr.

Városkapitány: Kiviheti. Van ott asztal. Leülhet mellé az úr. Maga meg hozzon neki tiszta papírt, itt van két krajcár.

Ajtónálló: De ha otthagynom őket...

Városkapitány (határozottan): Tegye, amit mondtam. Nem lesz semmi baj.

Ajtónálló (kimegy): Otthagyni egyedül! Micsoda világ.

17. jelenet

Bódi bácsi: Minden elismerésem a tied, Ferenc bátyám.

Városkapitány: Nekem már elég rossz a fülem. Nem hallasz katonazenét?

Bódi bácsi: Nem. Vagy mégis? Lehet, hogy a Kossuth-induló?

Városkapitány: Hát nem is a Radetzkyé.

Bódi bácsi: Mit jelentsen ez?

Városkapitány: Engedélyünkkel toborzást tartanak a huszárok. Kell a hazának a sereg. Jönnek a horvátok.

Bódi bácsi: A hazának a sereg, neked pedig a huszárok toborzója. Kezdem kapiskálni.

18. jelenet

Özvegy (beront): Kapitány úr! Kapitány úr!

Városkapitány: De kérem! Rátör a kapitányságra! Életveszélyes fenyegetés?

Özvegy: Felpattant: — Bocsássatok meg, elmegyek katonának! — kiáltotta és kiszaladt az utcára. Hova lett? (El.)

19. jelenet

Ajtónálló (kezében a vásárolt papírral): Városkapitány úr! Most mi lesz?

Városkapitány (kezében az özvegy panasz. Lassú, meggondolt mozdulatokkal kettétépi, de mielőtt szemétre dobná, ránéz Bódi bácsira): Egy cetlit sem hagyok az utókorra. (Odamegy az asztalon világló gyertyához és elégeti a papírt.) Öcsémuram nem pipázol? Most meg lehetne gyújtani a dohányt. Ajtónálló, a naplót!

Ajtónálló (kinéz, széttárja a karját, s visszafordul): Jelentem, se napló, se özvegy, se a fia.

Városkapitány: Teremtettét! Elkéstem. — Eh, most már mindegy. Megy a napló a ládafiába, hogy előszedhesd a pályázatodhoz, öcsémuram. Pedig kezdtem már kíváncsi lenni rá, hogy mi van benne.

Bódi bácsi: Miért? El sem olvastad a corpus delictit?

Városkapitány: Régen jártam oskolába. Ne feledd, öcsémuram, én magyar nemes vagyok. Hanem tudod mit, gyere hozzánk ebédre. Én legalábbis már nagyon megéheztem. Utána megisszuk az áldomást. Örültem, hogy megismerkedhettem veled. (Belekarol Bódi bácsiba. Kimennek.)

(A szín lassan elsötétül. A forgószínpad átfordul a vasúti fölkére.)

2. kép.

1. jelenet

(A fölke egy darabig üres. Estefelé van, félhomály uralkodik. Kint pályaudvari zajok, felhívások beszállásra. A vonat jobbra indul.)

Bódi bácsi (*szinte beesik a fülkébe*): Ide, ez a kettő. Egymással szemben. (*Balra ül.*)

Csilla (*szorosan Bódi bácsi után, csapzottan*): Hû, de kimelegedtem! Hát... Nem kapok levegőt. Bekerülünk a Rekordok könyvébe. (*Rendbeszedi magát, aztán jobbra ül le.*)

Bódi bácsi: Megveregetem a vállam, hogy reggel gondoltam erre.

Csilla: Ide szól a helyjegyünk? (*Kézzel legyezi magát.*)

Bódi bácsi: Jobb lett volna termes kocsi? Így legalább nyugodtan beszélgethetünk.

Csilla: Feltéve, ha van miről és nem jön ismerős.

Bódi bácsi: Sok a feltétel.

Csilla: Mit sikerült elintéznie, Bódi bácsi!

Bódi bácsi: Ácsi-bácsi. Tényleg annyira öreg vagyok?

Csilla: Annyira, amennyinek érzi magát.

(*Csönd.*)

Bódi bácsi: Mit sikerült elintézniem? A helyjegyeket.

Csilla: Ez az egész?

Bódi bácsi: Igazán segítőkészek voltak. Minden előbányászható listát megnéztünk. Sehol. Sem élve, sem holtan. Sem szabadon, sem bujdokolva, sem börtönben.

Csilla: Nem volt kevés az idő rá?

Bódi bácsi: Nem hiszem. Mondom, segítettek. Végeredményben voltak támpontjaim.

Csilla: Most már nagyon kíváncsivá tesz, hogy mi is van abban a naplóban. Nem nyugszom, amíg be nem hozza hozzánk.

Bódi bácsi: Majd eljön annak is az ideje.

Csilla: Nem tudom, miért jár folyton a fejemben Thaly Kálmán. De beszélhetnék Osszián dalairól is.

Bódi bácsi: Mindenki gyanús, aki él, s mindenben gyanús, amit cselekszik.

Csilla: Persze azt is tudom, mi az ártatlanság vélelme.

Bódi bácsi: Mikszáth Kálmán az utcán találkozott Marczali Henrikkel, a történetíróval. Művészek vagyunk mind a ketten, mondta neki a nagy elbeszélő, csakhogy te a valóságot formálsz alkotássá. Lehet, hogy nem ezekkel a szavakkal fogalmazta meg, a lényeg azonban ez. Hagyja meg nekem azt az illúziót, hogy a pályázatomban a valóságot formáltam meg alkotássá.

Csilla: Illúzió? Nézzünk szembe a tényekkel. Van napló vagy nincs napló?

Bódi bácsi: Ne, ennyire nyíltan, egyértelműen nem szabad fogalmazni. Természetesen van. Különben miért jöttem volna a Hadtörténeti Múzeumba.

Csilla: Hiszen éppen ez az. Olyasmért jött Pestre, ami saját bevallása szerint sincs benne a naplóban.

Bódi bácsi: Ha egyvalami hiányzik belőle, akkor másvalami viszont benne van. Mert ami hiányos, az létezik. Mégpedig hiányosan létezik. Többek között hiányzik a vége. Lehet, hogy sohasem volt, de ha lett volna, s a napló írója tovább él csak néhány napot, már nyoma lehetne valahol. Mindannyiunknak vannak lenyomatai ebben az írástudó világban. Papíron. Egy cetli, egy számla aláírással, egy vésztörvényszéki tárgyalás. Meg aztán családi hagyományok is használhatók néha.

Csilla: Ha már megírta a pályázatot, kellett az állításaihoz bizonyíték. Néhány cetli, számlák, akármilyen tárgyalás akármilyen jegyzőkönyve. Nem vonom kétségbe,

hogy Körössy Boldizsár létezett. Csak abban nem vagyok még biztos, hogy hol. Huss! *(A repülést utánzó mozdulattal mutat felfelé.)*

Bódi bácsi: Sarokba szorított. A tárgyalást függesszük fel. Jön a kalauz.

2. jelenet

Kalauz *(benyit):* Jó estét! Kérem a jegyeket.

Csilla: Tessék. Az igazolványom.

Kalauz: A helyjegyet is.

Bódi bácsi: Tessék itt van egyben mindkettőnké.

Csilla: Jaj, Bódi bácsi, miért nem szól, hogy tartozom az árával.

Bódi bácsi: A helyjegy? Ugyan már, csak nem akar megsérteni!

Csilla: De Bódi bácsi!

Bódi bácsi: Különben tudja mit? Legközelebb majd vegye meg nekem...

Csilla: Zárjuk le most. *(Előveszi a pénztárcáját.)*

Bódi bácsi: Hagyja. Legfeljebb egy álló hétig csak zsíros kenyeret eszem!

(Mindhárman nevetnek.)

Kalauz *(még mindig mosolyogva):* Értem. Köszönöm. És az Ön jegye?

Bódi bácsi *(a személyi igazolványát mutatja).*

Kalauz *(hamiskásan):* Ó, pardon. Köszönöm. Jóéjszakát. *(Elmegy.)*

3. jelenet

Csilla: Nos? Folytatjuk?

Bódi bácsi: Valóban ragaszkodik hozzá? Csak úgy melleleg: emlékeztetem arra, hogyan járt egykor Ősanyánk a tőle tiltott almával.

Csilla: Evett belőle és kiüzetett a Paradicsomból. Hm. Hogy jön ez ide?

Bódi bácsi: Eddig úgyszólván a Paradicsomban érezhette magát ahhoz képest, ami most következik. Hozzjárult ahhoz a lektori véleménye révén, hogy elsődíjas lettem. Zöldfülűként máris ilyen siker. Csak aztán nehogy visszájára forduljon.

Csilla: Nagyon fél kimondani valamit.

Bódi bácsi: Az igazságot.

Csilla: Föl nem foghatom, hogy mi bajom származhat ebből. Fellebbenti a fátylat, és fellebbenti a fátylat. Hadd tanuljak én a zöldfülű a rutinos helytörténésztől. Már mondtam, hogy annyira élő, amit írt, mintha ma történe.

Bódi bácsi: Jól figyeljen arra, amit most hall: És ha ma történik?

Csilla: Tréfál? — Nem érzem a hangsúlyából.

Bódi bácsi: Oldalági rokonnak mondjuk, kicsit szépítve, pedig egyenes ági. Ükapám. Anyai ükapám. Talán fölösleges levezetnem a családfámat.

Csilla: És hol van Bódi bácsi dédanyja vagy dédapja? Vagyis Körössy Boldizsár gyermeke, netán gyermekei, tehát az egyenes ági leszármazás!? A tanulmány hallgat róla!

Bódi bácsi: Mellékes. A történet szempontjából mellékes.

Csilla: Jó. Ezt elengedem. Azonban hadd jegyezzem meg tisztelettel. Szerintem az, hogy valaki a rokonom, még nem tarthat igényt főhősi szerepre a dolgozatomban.

Bódi bácsi: Nem, persze, hogy nem. De ha életpályája hasonló, akkor már érdekes lehet.

Csilla: Hasonló? Nem veszem észre.

Bódi bácsi: Inkább belső hasonlóság. Én világeletemben szerettem volna tanár lenni, ő az lett. Sorsán látom, mi lehetett volna belőlem. De azért van itt külső hasonlóság is.

Csilla: Például?

Bódi bácsi: Például? Nekem is volt olyan testvérem, aki, hogy' is mondjam csak, ekkora volt benne a lélek. *(Araszt mutat.)*

Csilla: Bódi bácsi! Mi az hogy „is”? Ezért haragudott annyira az útitársunkra, meg a bakira?

Bódi bácsi: Bakira? Nem emlékszem rá. Mondtam valamit?

Csilla: Édestestvért mondott az asszony fia helyett. Bódi bácsi. Igen. Amikor a heroinos asszonnal beszélgettünk, akinek az a fura gyereke volt. Bizony édestestvért mondott.

Bódi bácsi: Ezt mondtam? Érdekes. De ha már benne vagyok az őszinteségben: még másban is hasonlítunk. Nemcsak Körössy tanár úr akart szabadulni a testvérétől, hanem én is.

Csilla: Hogyan van ez? Körössy tanár úr és a testvére? Jól hallom? Róla a pályázatban egy szó sincs. Mindig csak a sógorasszony fiáról ír Bódi bácsi.

Bódi bácsi: Megváltoztattam.

Csilla: Megváltoztatta?

Bódi bácsi: Így sokkal drámaibb.

Csilla: Megváltoztatta? Hogyan tehetett ilyet? Szépíti a családfát? Bódi bácsi!

Bódi bácsi: Körössy Boldizsár testvére a család szégyene volt. Ezért, ha gyerekként érdeklődtem felőle, az orromra koppintottak: nem tartozik rám. Egyszer valaki elvesztette a türelmét és azt vetette oda nekem: — És ha nem a testvére volt, hanem a sógorasszonyának a fia? Nem mindegy? — No ebbe kapaszkodtam én. Tényleg, nem mindegy?

Csilla: Az élöket, Bódi bácsi testvérét, ne keverjük bele, ő a dolgozat szempontjából valóban nem érdekes. Hanem ismét kérdezem: mi van abban a naplóban? Mi van és mi nincs?

Bódi bácsi: Higgycs el, nagyon lapos írás. Rendszerető, bizonyára nagy tudású, ám szárnyak nélküli szürke ember volt az ősem. Ebbe a „számadáskönyvbe” nem tudtam beleálmodni saját sorsom összes megoldandó kérdését. Márpedig erre volt szükségem.

Csilla: Erre volt szüksége? Ez szépirodalom, nem történeti munka! Ezért nem adta le megőrzésre a naplót! És én megbíztam Bódi bácsi anyaggyűjtésében, s megírtam a lektori véleményemet. Még szerencse, hogy óvatosan megemlítettem benne, reméljük, mihamarabb közgyűjteménybe kerül Körössy Boldizsár tanár úr 1848-as naplója. Még szerencse. Hanem azért még mindig nem fér a fejembe...

Bódi bácsi: Micsoda?

Csilla: Miért törekedett szépirodalmi babérokra?

Bódi bácsi: Babér kell a krumplifőzelékbe. Én nem érek vele semmit, ha nincs, aki választ ad a kérdéseimre.

Csilla: Választ? Hol vannak a kérdések!?

Bódi bácsi: Mind tudni akarja?

Csilla: Mind, ha már ennyire belebonyolódtam.

Bódi bácsi: Nyitogatom sorra az ajtókat. Az én házam, az én váram összes ajtait. Akkoriban, amikor írtam a pályamunkámat, többször meglátogatott engem az

egyik barátom, nevezhetem nyugodtan barátomnak. Eljött hozzám és beszélgettünk. Természetgyógyász az én barátom. Leírást mutatott arról, hogy milyen nagyszerű eredményeket érnek el a rák gyógyítása terén a cápaporccal. Mert hogy nincs olyan cápa, amelyik rákos lenne. És hány embert gyógyítottak már meg vele? Hatot — mondta a barátom. Összesen? Összesen. És te hiszel benne? — kérdeztem én. Adott esetben mindent meg kell próbálni — válaszolta. Jó, de hol lehet beszerezni. Én tudok hozni akárciknek. Igen, igen, de mennyibe kerül? Mondott valamit. Elképzelhetetlenül nagyot.

Csilla: Cápaporc. Egy esetről hallottam a közelmúltból. Kórházi főorvos volt az illető, a hivatalos gyógyászat felesküdt híve és mégis megpróbálta.

Bódi bácsi: És? És használt?

Csilla: Három hét múlva meghalt. De már megint kerülgetünk valamit. Miért hozta szóba a természetgyógyászt és a cápaporcot?

Bódi bácsi: Senki sem akarja elhinni nekem, hogy bűnös vagyok? Hogyan bizonyítsam be? Egyedül élek. Senkinek se tudom kibeszélni a gondjaimat. Mit tehetek más: elmondom mindenkinek. Sokára áll meg a vonat. Addig biztosan kettesben maradunk.

4. jelenet

Utasellátó hangja (*a folyosóról*): Kávét, üdítőt, szendvicset!

Bódi bácsi: Kér valamit? Sokára érünk haza. Legyen a vendégem!

Csilla: Talán egy üdítőt...

Bódi bácsi (*feláll és az ajtóhoz megy, aztán megfordul. Csillához*): Biztos, hogy nem enne szendvicset?

Csilla: Nem tudnék most enni, de ki vagyok száradva. (*Iszik.*)

Bódi bácsi (*kimegy a folyosóra*).

5. jelenet

Bódi bácsi (*visszajön, kezében üdítővel*): Tessék.

Csilla (*átveszi a flakont*): Köszönöm. Nem iszik?

Bódi bácsi: Nem, ilyenkor már nem.

Csilla: Hogyhogy nem jöttek eddig?

Bódi bácsi (*kissé zavartan*): Olyan szúrós tekintettel nézett végig rajtam...

Csilla: Vakvágány. Ne lássunk rémeket. Mennyivel tartozom?

Bódi bácsi: Hogy gondolja! Ne sértsen meg vele.

Csilla (*maga elé*): Azért ment eléje.

Bódi bácsi (*Csillához*): Azt hiszi, hogy még mindig kifogásokat keresek?

Csilla: Szeretném tudni az igazat. A teljes igazságot. Inkább megígérem, hogy titokban tartom, legyen az akármilyen.

Bódi bácsi: Még mindig nem sejtí? Bűnrészes lesz! Hogyan mászik ki belőle? Kegyetlenség tőlem, ha elárulom.

Csilla: Félre a filozófiával. Most már vágjon bele.

Bódi bácsi: Jó. Figyelmeztettem. Még így is nehéz. Csilla, nem a pályázatról van szó.

Csilla: Hát?

Bódi bácsi: Rólam. Egyszerűen. Minden áttétel nélkül.

Csilla: Ez az egyszerűség bonyolultabb az életnél. Hogyan kell ezt értenem?

Bódi bácsi (*feláll, az ablaknak támasztja a fejét, halkan*): Csilla, én gyilkos vagyok.

Csilla: Most szerepet játszik? Túl sokszor hangoztatja. Elveszti a hitelét.

Bódi bácsi: Az élet színház, mindnyájan szerepet játszunk, de most őszinte vagyok. (*Leül.*)

Csilla (*önkéntelenül elhúzódik*): Bűnös? De hát...

Bódi bácsi: Látom, már kezd hinni nekem. Elhúzódik tőlem.

Csilla: Kit ölt meg?

Bódi bácsi (*szünet után*): Leírtam. Tudnia kell. — A feleségemet.

Csilla: A napló!

Bódi bácsi: Ez a mondat benne van abban is. Nem kellett kutatnom utána a padláson. A szobámban volt már időtlen idők óta. Ott kerestem a felmentésemet. De nincs mentség. Körössy Boldizsár lassú halállal pusztította el a *hitvesét*. Apránként megvonta tőle az életet. S esténként rendszeresen elkönyvelte, hogy mit lépett aznap a temetés felé. Amikor rádöbrent, hogy mit tett, már csak az utolsó kétségbeesett felkiáltásra futotta. Bizonyosság a naplója. Ükapám a maga földhözragadt gondolkodásmódján levonta a következtetést és eltűnt örökre. Katonának ment? Vagy Amerikába? Vagy a temető árkában nyugszik? Én nem mertem szembenézni magammal. A temetés után elutaztam Máltára. Aztán megírtam a pályázatot. És még mindig gyáva vagyok: locsogok itt, bűnrészessé teszem, ahelyett hogy *levonnám a következtetést*. A végsőt, amit le lehet vonni, ha már elkövettem.

Csilla: Ne, ne! Hadd gondolkozzam!

(*Csend.*)

Bódi bácsi: Bűnrészes, bűnrészes.

Csilla: Hadd gondolkozzam! Ez lehetetlen! Mondja el, hogyan történt.

Bódi bácsi: A feleségem az operáció után még bízott az életben maradásában. Azelőtt minden nyáron elutaztunk valahova. Tudta, hogy ez mennyire hiányozna nekem. Arra már nem mert vállalkozni, hogy vonatra ül, de azt sem akarta, hogy engem megfosszon ettől a kikapcsolódástól. Vitatkoztam vele, hogy maradok. Majd, egyszer, ha megint egészséges lesz. Aztán jelentkeztem.

Csilla: Egyedül.

Bódi bácsi: Egyedül. Ez volt az a pillanat, amikor elhatároztam, hogy mindenáron túlélem a feleségemet.

Csilla: Hogy megöli.

Bódi bácsi: Hogy megölöm. Néhány hét után hirtelen rosszabbodni kezdett az állapota. Az orvosokban már nem bízott, de remélte, hogy a természetgyógyász segít. Az orvosok nekem már korábban megmondták, hogy csak a szenvedéseit tudják mérsékelni. Az elől is kitértek, hogy megjósolják a vég időpontját.

Csilla: A természetgyógyász viszont gyógyulást ígért. Cápaporccal. Nagy pénzért.

Bódi bácsi: Nagy pénzért. De nem gyógyulást, csak reményt és időhúzást. A család nem akarta, hogy kórházba szállítsuk, ő sem. Az otthoni ápolás még segítséggel is nagy megpróbáltatás.

Csilla: „Múljk el tőlem ez a pohár mielőbb.” Erre vonatkozott a megjegyzése.

Bódi bácsi: Ezt is mondtam?

Csilla: Valahogy így. Reggel.

Bódi bácsi: Ez munkál bennem éjjel és nappal.

Csilla: Folytassuk. Bódi bácsi szerint a tettét azzal követte el, hogy nem vette meg a cáporcot.

Bódi bácsi: Nagyon leegyszerűsítve: igen. De ez az egyszerűsítés tévútra vezet.

Csilla: Hogyhogy?

Bódi bácsi: Képzeld csak el. Ha megveszem az orvosságot, ha egyáltalán annak nevezhetjük, akkor nincsen pénzem az utazásra. És akár megveszem, akár nem, akár egyebet találnak ki, már maga az időhúzás is megakadályozhatja a nyaralást.

Csilla: Ha arra az időre beviszi kórházba a feleségét, a közvélemény kegyetlenséggel fogja vádolni, amit nem akart vállalni. Igaz?

Bódi bácsi: Nemcsak azért nem vállalhattam. Ha már belementem abba, hogy otthon ápoljuk, végig kellett vinnem az egészet. Végig. Csak egy utam maradt szabadon: a halál feltűnés nélküli siettetése. Hogy a közvélemény szemében tisztán, emelt fővel állhassak a koporsó mellett. Hogy túléljem őt. Csilla, nem tud belőlem ártatlan embert csinálni. Értem. Nem akarja, hogy összeomljon az a kép, amit rólam alkotott. Meg amit rólam mások alkottak. — Megkezdődött a versenyfutás az idővel és győztem. Ezt nem lehet kimagyarázni, de még szépíteni sem. Az ápoló felelőssége. Lehetőségei. A túlélés ára.

Csilla: És hogyan tudta volna ezt kikerülni?

Bódi bácsi (*feláll, háttal Csillának*): Nem lett volna szabad elfogadnom feleségem nagylelkűségét. Tudnom kellett volna, hogy nekem is mindent meg kell tennem a gyógyulásáért, akkor is, ha nincs rá remény. Jóban-rosszban kitartani mellette. S nem a túlélésre spekulálni.

Csilla: Nem lehet az, hogy ez az egész csak utólagos önvád?

Bódi bácsi: Csak? Valamelyik falu gyógyszerésze éjszaka autózott hazafelé. Hirtelen kerékpáros tűnt fel előtte. Már szinte kikerülte, amikor a szerencsétlen elébe kanyarodott. Féktávolságon belül. (*Leül.*)

Csilla: Belül?

Bódi bácsi: A gázolásba belehalt. Kiderült, hogy részeg volt. A gyógyszerészt nem terhelte felelősség. A lelki furdalás azonban nem hagyta nyugodni. Rövidesen belebetegedett, s elemésztette magát.

Csilla: Igen, a lelkiismeret.

Bódi bácsi: Gondolja csak végig: ha nem akkor megy arra, semmi sem történik. Ha előbb veszi észre, hogy részeggel van dolga, talán le is áll, ha oldalra fordítja a kormányt, ő maga talán megsérül az árokban, de az illetőnek semmi baja. Stb. Hogyan lehet ezeket feloldani?

Csilla: Nemcsak lehet, hanem kell. A világ rendje, hogy az egymást követő nemzedékek egymást követik a halálban is.

Bódi bácsi: Amikor fiatalok vagyunk, azt hisszük, hogy nemcsak mi, hanem az előttünk járók is örökké élnek.

Csilla: Anyja csak egy van az embernek, de a természet parancsa, hogy túlélje, s ne örök gyászban, hanem tevékeny életben.

Bódi bácsi: Anyám csak egy volt, de feleségem több is lehet... Szó, szó. Nem tudom elfogadni.

Csilla: Adjon haladékokat magának a végső következtetések levonására.

Bódi bácsi: Hogyan?

Csilla: Gondoljuk át még egyszer az egészet.

Bódi bácsi: Annak nincs sok értelme.

Csilla: Ha annak nincs, hát gondoljuk csak át azt a helyzetet, azt a pillanatot, amely eldöntötte a sorsát. Ezek szerint mindkettőnk sorsát. Adja csak ide a pályázat kéziratát. Majd én olvasom. Sőt. Megpróbálom rekonstruálni.

Bódi bácsi: Ami akkor történt, vagy ami most velem?

Csilla: A könnyebbség kedvéért a régit.

Bódi bácsi: Be vagyunk zárva a fülkébe, azt tesz velem, amit akar.

Csilla: Bódi bácsi, megígéri nekem, hogy ha sikerül bebizonyítanom az ártatlanságát, akkor visszatér az életbe? És olyan pályázatot ír, amelyet nyugodt lelkiismerettel lektorálhatok?

(Egymás mellett ülnek. Hangsúlyos szünet.)

Bódi bácsi: Miről írjak legközelebb?

Csilla: Megbeszéljük. Akár már holnap megbeszélhetjük. Jó?

Bódi bácsi: Jó. *(Kinéz az ablakon.)* Milyen sötét volt eddig. Most ezek a fények. Sok-sok lámpa, egész füzérek. Város lehet ott. Nagyobb város. Emberek.

Csilla *(megérinti a vállát):* Bizony, küzdő emberek. Akik nem hagyják, hogy a sötétség eleméssze őket. Mondanék irodalmi idézetet, ha tudnám, hogy Madách írta-e, vagy Arany János...

3. kép

(Biedermeier szoba, hátul két nyitott zsalugáteres ablakkal, mindkét oldalt ajtó. Az ablakok között üveges szekrény, nippel. Az előtérben asztal székekkel, az asztalon, tálcán, műanyag flakonban víz, mellette két pohár. Jobbra a városkapitány hatalmas karosszékével azonos családi darab. A szobában nincs senki sem.)

1. jelenet

Bódi bácsi *(sálakkal, övekkel, mindenféle női holmival bejön jobbról, terhét leteszi az első székre):* Múltkor is láttam az utcán valakit. Mondta a magáét, nem törődve senkivel sem. Hangosan mondta a magáét. Miért ne beszélhetnék itthon, a négy fal között akármilyen hangerővel? *(Becsukja a zsalukat.)* Gyerekeim a nagyvilágban. Egyedül vagyok. Csak a nippel, meg a fényképek maradtak a családból. Ott vannak ezek a szekrények, tele régi holmival. *(A szobaajtóra mutat.)* Kinek, minek? Túléltem az elhatározásokat, hogy levonom a végső következtetést, és végzek magammal. *(Vizet önt magának, majd kezébe veszi a doboz altatót, de leteszi, s vizet sem iszik.)* Elképzelttem. Csak gondoltam, ... magamban csak annyit mondtam, hál' istennek ezt is túléltem. *(Rendezkedik.)* — Vajon eljön-e Csilla? *(Kezébe veszi az egyik övet.)* Mit lehet kezdeni egy ilyen övvel?

(Csöngetnek.)

2. jelenet

Bódi bácsi *(leteszi az övet és ajtót nyit).*

Csilla *(még kint):* Kár volt levenni a kabátom. *(Belép a szobába.)* Elnézését kérem, Bódi bácsi. Kicsit megkéstem. Pedig nem akartam megvárakoztatni. *(Körülnéz.)* Szép stílbútorok. Nincs itt kissé setét?

Bódi bácsi: Néztem a régi holmikat. Övek, sálak... Mennyi emlék.

Csilla: Setét középkor...

Bódi bácsi: Kinyithatom. *(Kelletlenül kinyitja az ablakot és igazít a zsalun. Világosabb lesz.)* Belátnak.

Csilla *(beül a karosszékre):* És? *(Szünet után.)* Most mégsem akar megválni tőlük? *(A női holmikra mutat.)*

Bódi bácsi: Azért hívtam, hogy válassza ki magának, ami tetszik, a többit elviszem a Családsegítőbe.

Csilla: Nem lesz furcsa, ha rajtam látja meg azt a ruhát vagy övet, amit a felesége viselt?

Bódi bácsi: Furcsa? Az lenne furcsa, ha itt, ebben a lakásban kellene együtt élnem ezekkel a holmikkal. Mint valami múzeumőr. Irtanám a molyokat, védekeznék egyéb nemkívánatos lények ellen. S folyton az járna az eszemben, hogy mi volt akkor, meg akkor, meg akkor...

Csilla: Tehát elhatározta, hogy túléli azt, ami történt. Én pedig azt gondoltam, hogy korábbi végső elhatározása előtt még haladékat kérek Bódi bácsitól. Van két ismerősöm, volt osztálytársak, az egyik orvos, a másik jogász, de foglalkozik homeopátiával, egyszóval természetgyógyászzal.

Bódi bácsi: És ebből mi lenne?

Csilla: Egyetemi éveim alatt többször játszottunk színdarabot. Talán meg tudnám rendezni a vitát, amely tisztázná, hogy mi a felelőssége az ápolónak. Akár az orvostudományban hisz, akár a természetgyógyászatban, akár csak az emberségben. Talán még pap is kellene a vitázók közé. — Mutassa azt az övet. Szép. Tudja, hogy mennyibe kerülne ez a boltban?

Bódi bácsi: Tessék. Van itt több is.

Csilla *(válogat):* Nem szeretem a túl széles öveket.

Bódi bácsi: És a sálak? *(Furcsán mosolyogva néz végig Csillán.)*

Csilla *(felemel egyet, nézegeti, a nyaka köré csavarja, majd leteszi):* Érdekes a mintája és könnyű.

(Kis csönd.)

Bódi bácsi: És hogyan képzelte a vitát?

Csilla: Én itt ülnék, ebben a karosszékreben.

Bódi bácsi: Ebben halt meg a feleségem.

(Csönd.)

Csilla *(egy pillanatra megdöbben, de folytatja):* Egy takarót legyen szíves.

Bódi bácsi: Hozok. *(A szomszéd szobából hoz. Ráteríti Csillára.)* Valahogy így volt rajta. Már elfelejtettem. Nem borzasztó?

Csilla: Ha többet értenék ezekhez a tudományokhoz, eljátszanám a szerepüket én magam is.

Bódi bácsi: Arra én sem vállalkoznék, hogy szakmai vitát folytassak, tele terminus technikusokkal. De szükség van erre? Már föladtam. Mindent föladtam. Semmi sem érdekel. Én voltam, aki korai halálba segítettem a feleségem? Olyan távoliak az események. Csilla még nem jött be, amikor megállapítottam, hogy miért

ne beszélhetnék hangosan. Vannak, akik az utcán teszik ezt, nem törődve a környezetükkel.

Csilla: Bódi bácsi, ez sem jó. Nem jött el, hogy beszéljünk a következő pályázatáról.

Bódi bácsi: Ismeri Csajkovszkij hatodik szimfóniáját?

Csilla: Én teljesen analfabéta vagyok a zenében. Magamtól nem jártam hangversenyre, csak vittek. Élveztem Beethovent, Mozartot, de nem merném állítani, hogy meg tudnám különböztetni az egyiket a másiktól.

Bódi bácsi: Csajkovszkij, az orosz Beethoven, utolsó szimfóniájának utolsó tételét olyan reménytelenre formálta, mintha kialudt volna benne az élet lángja. S valóban, a bemutató után kilenc nappal meghalt. Azt mondják ilyenkor, hogy a művész megérezte a sorsát. Én inkább azt gondolom, hogy éppen ez a reménytelenség ölte meg.

Csilla: Ettől tartok én is. Bódi bácsi, szeretném fölrázni. Élni kell!

Bódi bácsi: Nekem a bűnösnek?

Csilla: Még mindig itt tartunk? Vagy ez már csak öngúny?

Bódi bácsi: Ha nem Csilláról lenne szó, azt mondanám, hogy önző érdekből akarja visszaállítani szürke hétköznapjaimat. Mert ha kiderülne az igazság, akkor abból baja származna.

Csilla: Vállalnám, ha lenne mit.

Bódi bácsi: Nem gyanús az a buzgalom, ahogy jó útra akar téríteni?

Csilla: Nekem viszont az a gyanús, ahogy megint begubózik a tévHITEIBE. Talán nem is akarja felszámolni a múlt relikviáit. Talán csak beszélgetni akar.

Bódi bácsi (egyre hevesebben): Ezt én is mondhatnám. Csak azért jött el, mert nem tart tőlem? Nem tart attól, hogy meggondolatlanságot követek el? És ha mégis?

Csilla: Meggondolatlanságot?

Bódi bácsi: Ha nem lennék olyan, amilyen, most kihasználnám a helyzetemet.

Csilla: Ha nem lennék olyan, amilyen, akkor hagynám is, hogy kihasználja.

Bódi bácsi: Melyikünknek van nagyobb szüksége a másikra? Ha most felpattanna, kisietne és rám csapná az ajtót, visszazuhannék a nihilbe. Nem adnék egy lyukas garast se a túlélésemért.

Csilla: Ezt érzem. De nem maradhatok itt, örökké egyensúlyozva a lelkiállapotai között. *(Feláll a karosszékből.)*

Bódi bácsi (fel-alá járkálva): Nem maradhat? Maradhat. Maradjon. Csilla a körülönség statisztika. Előítélet. Az adott esetben teljesen értelmetlen akadály. Az értelmes életem függ attól, hogy vállal-e engem úgy, ahogy vagyok. Szélsőséges hangulatokkal, bűntudattal vagy önpusztító alkotásvágygal. Kicsinyes, földhözragadt szemlélettel és nagyvonalú gyakorlattal. Kapcsolatunk máris szétszakíthatatlan.

Csilla: Mivel tud engem ideláncolni?

Bódi bácsi (megáll előtte): Csak mi ketten tudunk életem sötét időszakáról. Ha ezt egyikünk sem mondja el másnak, akkor nyugodtan élhetünk a világ előtt, de ha valamelyikünk arra vállalkozna...

Csilla: Vetemedne...

Bódi bácsi: Vetemedne, hogy kibeszélje a titkunkat, az...

Csilla: Az elfürészelné önmagát is.

Bódi bácsi: Véd- és dacsövetség.

Csilla: Véd- és dacsövetség? Nagyon gyenge alapokon áll. Először megijedtem, hogy a naplóhamisítvány miatt felelősségre vonnak, vagy örökre elásom magam a tudományok világa előtt, de aztán végiggondoltam a dolgot. Én csak azt lektorálhattam, ami a kezemben volt. S még így sem rohantam fejfel a falnak, hiszen

leírtam, Bódi bácsi, leírtam, hogy kár a naplót otthon tartani. Annak megvan a maga helye, mint letétnék. S ha ott lenne, ahol lennie kell, egyből kiderülne, hamisítvány-e, átírás-e vagy csak unalmas, pedáns számbavétele érdektelen dolgoknak, amikbe minden belemagyarázható. Még a szándékos emberölés is. *(Önkéntelenül rendezgeti a sálakat.)*

Bódi bácsi: Ez a saját kis szelete az egészből.

Csilla *(ráül a karosszék karfájára):* Bódi bácsi, nem kertelek. Nincs féltékenységg. Vár a barátom.

Bódi bácsi *(visszahőköl):* Barátja? Úgy!

Csilla: Megértem a magányát. Sajnálom is. Amennyire tudok, segítek.

Bódi bácsi: Ennyi az egész?

Csilla: Köszönöm az övet. Ha bejön legközelebb hozzánk, keresünk valami jó témát a soron következő pályázatra. A viszontlátásra, Bódi bácsi. *(Feláll a karfáról.)*

Bódi bácsi *(közelebb lép):* Véd- és dacszövetség. Életre halálra! Gondolja meg jól. Most még meggondolhatja. Csilla, Hamlet sem habozott örökké. Egyszer az életben én is cselekedhetek. *(Szembenéz Csillával.)* Ha ez a tettem az utolsó is.

Csilla: A vulkán mégis kitör? Ezt nem mondhatja komolyan! *(Indul kifelé.)*

Bódi bácsi *(az ajtóhoz megy, lassan ráfordítja a kulcsot, kihúzza és messzire dobja):* Még meggondolhatja. *(Közelebb lép a székhez, ahol az övek vannak. Felvesz egyet és marokra fogja.)*

Csilla *(tekintetével követi Bódi bácsi minden mozdulatát, majd lassan hátrál a karosszékbe):* Végezzon. Ahogy a feleségével végzett. *(Mereven szembenéz a férfival.)*

Bódi bácsi *(kezében az övvel dermedten megáll):* Ott... Ott ül... Ugyanúgy... *(Felcsattan, hadonászik.)* Mi ez? Színjáték? *(Összeroppan.)* Én... Én sohasem öltem embert!

(A szín elsötétül.)

4. kép

(A forgószínpad átfordul a vasúti fülkére. Csilla a fülke jobb oldalán, Bódi bácsi vele szemben ül, ahogy a 2. képben. A vonat jobbra megy.)

1. jelenet

Csilla: Mit mond?

Bódi bácsi: Tessék? Szóltam valamit?

Csilla: Elbóbiskolt, Bódi bácsi! Későre jár.

Bódi bácsi: Hát bizony én ilyenkor már régen aludni szoktam.

Csilla: Az igazak álmát? *(Nevet.)*

Bódi bácsi: Tessék? Azt hiszi?

Csilla: Aludjon csak, majd szólok, ha megérkeztünk. *(Föhláll, nyújtózkodik.)*

(Egy ideig semmi sem történik, majd állomás zaja és fényei. A vonat megáll.)

Bódi bácsi *(felriad):* Hol vagyunk?

Csilla: Odafelé is megálltunk itt. Utána már a végállomás következik.

2. jelenet

Úriasszony (*balról bejön, kezében bőrönd*): Szabad itt... (Most veszi észre az ismerősöket.) Ó, micsoda szerencse! Legalább nem leszek egyedül. (Felteszi a láthatóan könnyű bőröndöt a csomagtartóba és letelepszik az ajtó mellé, szemben az útiránnyal, vagyis az ajtótól balra, Bódi bácsi mellé.) Köszönöm, nem kell segíteni. Most megjegyeztem, melyik a vonat eleje.

Bódi bácsi (*tessék-lássék felállt volna, hogy segítsen*): Látom, volt ideje fodrászhoz is menni.

Csilla: Igazán jól sikerült frizura.

Bódi bácsi: S a fiacskája örült a megszokott környezetnek?

Úriasszony: Mi tagadás, én is megkönnyebbültem. (Mondja, mint valami betanult reklámszöveget.) Olyan rendes a szobatársa. És az ápolónők is olyan rendesek, szolgálatkészek, figyelmesek. Nehéz a dolguk, mégis tudnak időt szakítani mindenkire.

Bódi bácsi: Reggel már kimerítően megtárgyaltuk ezt a témát. Teréz asszony, meg a szentté avatott betegápolók.

Csilla: Teréz anya.

Bódi bácsi: Igen, igen.

Úriasszony: Hallották azt az esetet... A fodrásznál beszéltek. Egy idősebb férfi és élettársa altatóval megmérgezte magát. Annyi öngyilkosság történik manapság.

Csilla: És hogy történt?

3. jelenet

Kalauz (*bejön*): Új felszálló! (Úriasszonyhoz.) Asszonyom, szabad a jegyét?

Úriasszony (*keresgél a táskájában*): Jaj, most jut eszembe, nem váltottam meg. Nem volt időm! Rohantam az utolsó vonatra. Reggel kellett volna retúrjegyet váltanom, mindig azt szoktam, de most valahogy elmulasztottam.

Kalauz: Asszonyom, máskor legyen körültekintőbb, mert nálam a jegy jóval drágább, mint az állomási pénztárnál.

Úriasszony (*előkotorja a táskájából a pénztárcáját*): Kalauz úr, tessék, nézze, ennyi van. Ezek a fémpénzek olyan egyformák.

Kalauz: Ez bizony kevés.

Úriasszony: Jaj, most mit csináljak? Ilyen szégyen. A fiam miatt. Ha nem a fiammal jövök, reggel simán megváltottam volna a jegyet oda-vissza. (Bódi bácsihoz.) Uram, nem tudna nekem kölcsönadni. Holnap megadom.

Bódi bácsi: Mennyi? Igen, már látom. Tessék.

Úriasszony: Nagyon köszönöm. (Csillához.) Igazi úriember, nem?

Csilla: Az bizony. És milyen szerencse...

Kalauz (*elmege*).

4. jelenet

Úriasszony: Borzasztó drága a közlekedés. De azt nem értem, hogy miért kerül többbe a kalauznál.

Bódi bácsi: Csak akkor nem kell büntetést fizetni, ha a menetrend szerint nincs elég ideje szabályosan megváltani a jegyét. Például átszállásnál.

Úriasszony: Honnan tudja ezeket a dolgokat.

Bódi bácsi: Utazási irodában is elkérem a menetrendet és magam írom ki a csatlakozásokat. Érdekes szellemi torna a legkedvezőbbet megtalálni. Hanem mi volt az a történet, amibe a kalauz érkezése előtt kezdett?

Úriasszony: Képzeljék. Ott ülök a búra alatt és hallom, amint hangosan tárgyalják mellettem az asszonyok.

Bódi bácsi: Búra alatt ült és hallotta. Szép teljesítmény. Tehát?

Úriasszony: A férfi reggel még bevásárolt a boltban. Úgy, ahogy máskor is.

Bódi bácsi: Egyedül élt?

Úriasszony: Nem. Volt neki élettársa. Állítólag szerették az italt.

Csilla: Nem tetszett jól hallani, vagy a fodrásznál sem tudták.

Úriasszony: Ők sem tudták, csak találgattak. Hol is hagytam abba.

Bódi bácsi: Nem élt egyedül.

Úriasszony: Állítólag jól megértették egymást.

Bódi bácsi: Az üveg rum mellett.

Úriasszony (*kissé idegesen, mert érzi, hogy sarokba szorították*): Akárhogyan is volt: a férfi hazaindult a patikából. De miért adnak ki egy embernek annyi altatót! Felelőtlenség és éppen a gyógyszerésztől. Én elítélném.

Csilla: A gyógyszereket nem szemenként árusítják.

Bódi bácsi: Ha egy szem helyett egész dobozzal vesz be, az bizonyosan átjuttatja a túlvilágra. Osztokodtak rajta. Úgy is elég.

Úriasszony: Már ne is haragudjon, én nem tartom ezt olyan tréfás dolognak.

Bódi bácsi: Nem tudom megérteni, hogyan dobhatja el magától az életet valaki. Értelmes lények vagyunk, nem? Azt mondják és nem csak úgy beszélnek a búra alatt, hogy az öngyilkos mikor leugrik az emeletről, már bánja tettét. Azt is mondják, s megint csak nem a búra alól, hogy a magányos emberek feltűnési vágyból követik el tetteiket, s bíznak benne, hogy végre felfigyel rájuk az emberiség.

Csilla (*Bódi bácsihoz*): Örülök, hogy jó irányban formálódik a véleménye.

Úriasszony: A fodrásznál beszéltek, hogy talán öngyilkosság volt. Én nem használtam ezt a szót.

Csilla: De tetszett használni.

Úriasszony: Hát akkor mondtam. A férfi ...

Bódi bácsi (*felugrik*): Ne, ne folytassa! Még álmomban sem gondolnék arra, hogy megöljem azt, akit szeretek!

Csilla: Ugye, hogy szerette.

Bódi bácsi (*csodálkozva néz Csillára*): Kit?

Csilla (*értetlenül*): Hát a feleségét.

Bódi bácsi (*szünet után*): Én Csilláról beszélek. (*Zavartan.*) Vagy álmodtam az egészet?

(*Zavart csend.*)

Úriasszony: Ez a hang! Most már egészen biztosan tudom! Együtt nyaraltunk a Balatonon. Én felnéztem Önre, a mindig jól öltözött magános úrra. Megszólítani se mertem. És akkor egyszer, talán éppen a búcsúvacsorán egymás mellé kerültünk. Utána tánc. Hölgyválasz volt. Torkomban dobogott a szívem. Felkértem. Kisétáltunk a teraszra, ahová már nem világítottak a fények. Emlékszik? Megfogta a kezemet.

Bódi bácsi: A távolban a tó, ezernyi tücsök ciripel a sápadt fényű hold felé. Amália, ez giccs! Színtiszta giccs!

Úriasszony: Szép volt. Lejárt a két hét, s két évtizedig azt sem tudtuk, hol él a másik. Bódi, hogy alakult a sora azóta?

Bódi bácsi: Elmondom. Amália, majd elmondom.

Úriasszony (*szégyenkezve*): Engem tulajdonképpen Máriának hívnak.

Bódi bácsi (*őszinte kétségbeeséssel*): Hát már erre sem emlékszem?

5. jelenet

Kalauz (*benéz*): Végállomás következik! (*Mosolyogva néz végig a társaságon.*)
Remélem, jól utaztak? Lehet lassan készülődni. Szépen világít a hold. További jó éjszakát. (*Elmegy.*)

6. jelenet

Csilla: Akkor hát viszontlátásra! (*Indul kifelé.*)
Bódi bácsi (*viesszatartaná*): Csilla! Ilyen későn egyedül. Szívesen hazakísérem.
Csilla: Köszönöm, Bódi bácsi, nem megyek egyedül. Vár a barátom.

7. jelenet

Kalauz (*viesszafelé a folyosón*): Végállomás!

(*A pályaudvar fényei bevilágítanak a kocsiba. A vonat megáll.*)

8. jelenet

Csilla (*kimegy a folyosóra az ablakhoz és integet a peron felé*).

9. jelenet

Úriasszony: Amerre én lakom, olyan gyöngé a közvilágítás... Legfeljebb a hold világít. Félek egyedül. Nem kísérne haza? A pénzét is megadnám...

Bódi bácsi (*maga elé*): Ez hát a végállomás.

Úriasszony: Mit mond?

Bódi bácsi: Azt mondom... (*Elgondolkodik.*)

Úriasszony: Különbén hívhat Amáliának, a barátnőim úgy neveztek. Ott, az üdülőben találták ki rám, valamilyen mesefilm kapcsán. Talán emlékszik, sokat néztük a tévét, újdonságnak számított akkoriban.

(*Elindulnak kifelé.*)

(*Hangszóró: „A 2. vágányon szerelvény halad át. A vágány mellett kérem vigyázni!” A közeledő vonat kattogása egyre erősödik.*)

Úriasszony (*viesszalép és leemeli a bőröndjét*): Az aktatáskája!

Bódi bácsi (*hirtelen elhatározással szinte kiugrik mellőle és eltűnik a folyosón*).

Úriasszony (*kilép az ablakhoz*): Jézus, Mária! Állítsák meg!

(*Az átrobogó vonat zaja mindent elnyom és betölt.*)

(*Függöny.*)

Vége.

TARTALOMJEGYZÉK

Szereplők	1
I. rész	
1. kép.....	2—17
2. kép.....	18—23
II. rész	
1. kép.....	24—36
2. kép.....	36—42
3. kép.....	42—45
4. kép.....	45—48
Tartalomjegyzék	49

Első darabom. Németre — Überleben címen — Madaras(né) Barbara egyetemi lektor fordította 1998 elején, megkapta a Temesvári Német Színház. 1999. szeptember 10-én, pénteken 17.30—18.45 felolvasásszerűen, erős húzásokkal előadták, két nő és négy férfi egy dramaturggal, aki bevezette és közben a színváltásokról, s a mozgásokról szólt. Bevezetőt mondott Bösze Balázs — magyarul. Semmi mozgás, félkaréjban ültek egy kerek asztal körül a Színház I. emeleti társalgójának sarkában, a színészek többsége halk és még halkabb volt. Felvettem magnóra, úgy jó. A befejezéssel azonban nem tudtak mit kezdeni. Bódi bácsi közli, hogy természetesen hazakíséri az úriasszonyt. Pont.